

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
საბაკალავრო პროგრამა: მსოფლიოს სოციალურ-ეკონომიკური და
ტურიზმის გეოგრაფია

ლანა ზოიძე

მექსიკის მოსახლეობის დინამიკის, სტრუქტურის და
განსახლების თანამედროვე ტენდენციები
ნაშრომი შესრულებულია საზოგადოებრივი გეოგრაფიის ბაკალავრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ნაშრომის ხელმძღვანელი: გიორგი გოგსაძე
გეოგრაფიის დოქტორი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

თბილისი, 2026 წელი

სარჩევი

ანოტაცია.....	4
შესავალი.....	5
თავი I	6
მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკა და ბუნებრივი მოძრაობა	6
1.1 მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკის ისტორიული მიმოხილვა უკანასკნელი 30-40 წლის განმავლობაში	6
1.2 მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკის თანამედროვე ტენდენციები	8
1.3 მოსახლეობის ბუნებრივი მოძრაობის დახასიათება , ისტორიული მიმოხილვა და თანამედროვე ტენდენციები	10
1.4 ბუნებრივი მოძრაობაზე მოქმედი სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული ფაქტორები.....	12
1.5 დემოგრაფიული გადასვლის ფაზა	14
თავი II.....	15
მოსახლეობის მექანიკური მოძრაობა	15
2.1 მიგრაციების ისტორიული მიმოხილვა და თანამედროვე ტენდენციები	15
2.2 შიდა მიგრაციების დახასიათება	16
2.3 საგარეო მიგრაციები და მიგრაციის სალდო.....	17
2.4 იმიგრაციის ან ემიგრაციის ძირითადი გეოგრაფიული მიმართულებები და მასშტაბი. შრომითი მიგრაციის ძირითადი ფორმები.	18
თავი III.....	20
დემოგრაფიული პოლიტიკა და მოსახლეობის დინამიკის პროგნოზირება.....	20
3.1 დემოგრაფიული პოლიტიკა.....	20
3.2 ქვეყნის მოსახლეობის დინამიკის სამომავლო ტენდენციები.....	20
თავი IV.....	21
მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურა	21
4.1 სქესობრივი სტრუქტურის დახასიათება	21
4.2 ასაკობრივი სტრუქტურის დახასიათება.....	22
4.3 პირამიდის ტიპი და ქვეყნების ჯგუფი	23
თავი V.....	24
მოსახლეობის ხარისხის სოციალურ-დემოგრაფიული მახასიათებლები.....	24
5.1 სიცოცხლის ხანგრძლივობა.....	24
5.2 ჩვილთა სიკვდილიანობა	25
5.3 ჯანდაცვაზე გაწეული დანახარჯი	26
5.4 განათლების დონე	27
თავი VI.....	28
მოსახლეობის დასაქმება და დემოგრაფიული დატვირთვა	28
6.1 დემოგრაფიული დატვირთვა	28

6.2 ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა	29
6.3 უმუშევრობის დონე	29
6.4 ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის განაწილება ეკონომიკის სექტორების მიხედვით	30
თავი VII	31
მოსახლეობის რასობრივი სტრუქტურა	31
თავი VIII	32
მოსახლეობის ეთნოლინგვისტური სტრუქტურა	32
თავი IX	33
მოსახლეობის რელიგიური სტრუქტურა	33
თავი X	36
ურბანიზაცია, განსახლება და მოსახლეობის ტერიტორიული განლაგება	36
10.1 მოსახლეობის სიმჭიდროვის გაანგარიშება და შედარებითი ანალიზი.	36
10.2 მოსახლეობის ტერიტორიულ განლაგებაზე მოქმედი ფაქტორები	37
10.3 ურბანიზაციის დონე და დინამიკა	38
10.4 ქალაქების ტერიტორიული განაწილების თავისებურებები	39
დასკვნა	40
ბიბლიოგრაფია:	41

ანოტაცია

საბაკალავრო ნაშრომი შეეხება მექსიკის მოსახლეობის დინამიკის , სტრუქტურის და განსახლების თანამედროვე ტენდენციებს , რაც დღევანდელ რეალობაში აქტუალური საკითხია. ნაშრომში თქვენ იხილავთ მექსიკის მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკასა და ბუნებრივ მოძრაობას, აგრეთვე მოსახლეობის მექანიკურ მოძრაობას , დემოგრაფიულ პოლიტიკას და მოსახლეობის დინამიკის პრიგონოზირებას. მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივ სტრუქტურას, რომელიც ჯაჭვურ კავშირშია ზემოთხსენებულ ფაქტორებთან , რაც გვაძლევს საშუალებას გამოვიკვლიოთ მექსიკის მოსახლეობის ხარისხის სოციალურ-დემოგრაფიული მახასიათებლები. საკვლევი მასალა მოიცავს აღნიშნული ქვეყნის მოსახლეობის დასაქმების დონეს, ასევე ისეთ პარამეტრებს, როგორებიცაა რასობრივი სტრუქტურა , რომლის სიჭრელეც დღევანდელ რეალობაში ბუნებრივია, ისევე როგორც ეთნოლინგვისტური და რელიგიური სტრუქტურა , დღეს უკვე უჩვეულო აღარ არის განსხვავებული შეხედულების , რასის, რელიგიის ადამიანების თანაცხოვრება ერთ გარემოში. აგრეთვე ნაშრომი მოიცავს ურბანიზაციას , განსახლებასა და ტერიტორიულ განლაგების განხილვას.

შესავალი

WorldData.info. (2026). *Mexico: Country data and statistics*. Retrieved June 18, 2026, from [WorldData.info](https://worlddata.info)

როგორც უკვე აღინიშნა საბაკალავრო ნაშრომი წარმოადგენს და იკვლევს მექსიკის მოსახლეობის დინამიკის , სტრუქტურისა და დასახლების თანამედროვე ტენდენციებს , რომელიც დამატებით მოიცავს ერთი შეხედვით განსხვავებულ ქვეყნებს - *იტალიასა და ირანს*, რომელშიც საერთო ელემენტებს გამოვავლენთ. რაც შეეხება კვლევის მთავარ მიზანს წარმოადგენს მექსიკაში მიმდინარე დემოგრაფიული პროცესების ანალიზი და ამ ინფორმაციაზე დაყრდნობით იმ გამოწვევების გამოვლენა, რის წინაშეც დგას საკვლევი ქვეყანა , ასევე მისი ანალიზი და ინტერპრეტაცია, რომელიც მოიცავს ჩვენს თანამედროვე პერიოდს. ნაშრომის მთავარი ამოცანაა მექსიკის მოსახლეობის რაოდენობის , მისი ზრდის ტემპისა და ბუნებრივი მოძრაობის ანალიზს , თუ როგორ მიმდინარეობს ეს პროცესები დღევანდელ რეალობაში , ასევე უახლოესი წარსულის და მომავლის პროგნოზების განხილვას. საბაკალავრო ნაშრომში გამოყენებული მეთოდები მოიცავს დემოგრაფიულ მონაცემებს , სტატისტიკას , მის გეოგრაფიულ ანალიზს , დამატებით კარტოგრაფიული და საილუსტრაციო მასალებს.

იმისათვის რომ საკვლევ ქვეყანაზე დეტალური ინფორმაცია გვქონდეს აუცილებელია ზოგადი ინფორმაცია მოცემული ქვეყნის შესახებ. მექსიკა მდებარეობს ზრდილოეთ ამერიკაში , ის შედის ლათინური ამერიკის ქვეყნების სიაში. რაც შეეხება მის საზღვრებს - *ჩრდილოეთით* მას ესაზღვრება ამერიკის შეერთებული შტატები; *სამხრეთ აღმოსავლეთით* კი - გვატემალა და ბელიზი; ხოლო *აღმოსავლეთით* - მექსიკის ყურე და

კარიბის ზღვა. ქვეყნის საერთო ტერიტორია მოიცავს - 1,964,375 კვ.კმ -ს , აქედან ხმელეთს უჭირავს 1,943,945 კვ.კმ , ხოლო წყალს 20,430 კვ.კმ. ეს ტერიტორია მას ლათინური ამერიკის ერთ-ერთ უდიდეს სახელმწიფოთა სიაში ახვედრებს. მექსიკა წარმოადგენს ფედერალურ რესპუბლიკას , რომელიც მოიცავს 31 შტატსა და 1 ფედერალურ ერთეულს. ქვეყნის ოფიციალური ენა არის - ესპანური , თუმცა აღსანიშნავია ის ფაქტიც , რომ მექსიკაში დამატებით , დაახლოებით 50 მკვიდრი ენაც არის გავრცელებული.

თავი I

მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკა და ბუნებრივი მოძრაობა

1.1 მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკის ისტორიული მიმოხილვა უკანასკნელი 30-40 წლის განმავლობაში

მექსიკის მოსახლეობის დინამიკამ უკანასკნელი 3-4 ათწლეულის განმავლობაში დიდი ტრანსფორმაცია განიცადა, უფრო კონკრეტულად კი მექსიკა სწრაფად მზარდი ქვეყნიდან დემოგრაფიული სტაბილიზაციის მქონე სახელმწიფოდ გადაიქცა. იმისათვის , რომ ზუსტად დავადგინოთ ამის მიზეზები არ კმარა მხოლოდ ციფრები , საჭიროა ამ პროცესების სტრუქტურული , ეკონომიკური და სოციალური ფაქტორების განხილვა და ანალიზი , რომელმაც ჩამოაყალიბა თითოეული ფაზა.

იმისათვის რომ დეტალურად განვიხილოთ მექსიკის მოსახლეობის დინამიკა უახლოეს წარსულში , ჯერ აუცილებელია უფრო შორიდან დავიწყოთ და ვისაუბროთ იმ საფუძვლებზე , რომელმაც ქვეყანა მიიყვანა დემოგრაფიულად დღევანდელ სიტუაციამდე. ჯერ კიდევ 1930 წლამდე , მექსიკაში მოსახლეობის საშუალო ხანგრძლივობა არ აღემატებოდა 40 წელს, რაც გამოწვეული იყო სოციალური უთანასწორობისა და სამოქალაქო კონფლიქტებით. 1930 - 1970 წლებში მოსახლეობის რაოდენობა ხუთჯერ გაიზარდა, რაც განპირობებული იყო ქალების მაღალი ნაყოფიერებით (რაც ერთ ქალზე ექვს შვილს აღემატებოდა) .

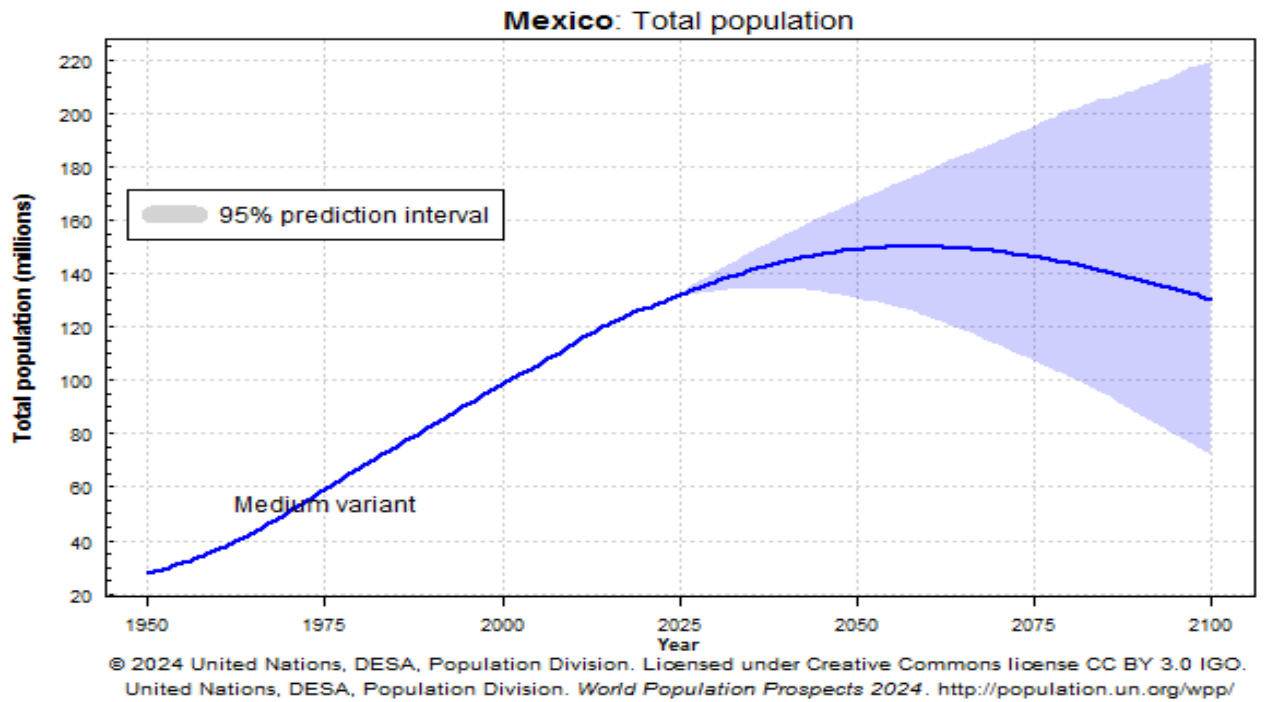
1980 - იანი წლები მექსიკისთვის იყო ეკონომიკურად ღრმა კრიზისის პერიოდი , რომელიც გამოწვეული იყო ნავთობის ფასების გლობალური ვარდნით , ინფლაციამ და მაღალმა საპროცენტო განაკვეთმა გამოიწვია - რეცესია ,სწორედ ამ პროცესების გამო მოსახლეობის საშუალო წლიური ზრდის ტემპი 1985 წლისთვის - 2,3 % - მდე დაეცა.

რაც შეეხება 1990 - იან წლებს , ეს პერიოდი მექსიკის ისტორიაში იყო ყველაზე მნიშვნელოვანი დემოგრაფიული ათწლეული. ასე მაგალითად 1974 წელს NAFTA - ს ხელმოწერამ მექსიკაში ხელი შეუწყო ურბანიზაციის განვითარებას , ასევე 1994-1995 წლებში პესოს კრიზისმა მოსახლეობის სიღარიბის მაჩვენებელი 1996 წლისთვის 69% - მდე გაზარდა , რამაც ბუნებრივი გამოიწვია ემიგრაციის მაჩვენებლის ზრდა და მოსახლეობის ზრდის ტემპის კლება.

2000 - წლებიდან დასტურდება რომ დემოგრაფიული გარდამავლობა მექსიკისთვის შეუქცევადი პროცესი იყო. 2005 წლისთვის მოსახლეობის ზრდის ტემპი 0,99 % - მდე დაეცა , ხოლო ურბანული მოსახლეობა 1990 წლის 64% - დან , 2020 წლისთვის უკვე 80% - მდე გაიზარდა. გაეროს მონაცემების მიხედვით 2000-2005 წლებში მოსახლეობის საშუალო ზრდის ტემპი 1,42 % იყო , ხოლო 2005 - 2010 წლებში 1,43%.

რაც შეეხება 2010-2020 წლებს, 2010-2015 წლებში მოსახლეობის ზრდის საშუალო წლიური მაჩვენებელი 1,28 % - ს შეადგენა ხოლო 2015-2020 წლებში ეს მაჩვენებელი 0,93% - მდე დაეცა. 2020-2021 წლისთვის აღნიშნული მაჩვენებლის შემცირება გამოიწვია პანდემიამ - COVID19 - მა . UN World Population Prospects 2024 - ის პროგნოზის მიხედვით მექსიკაში მოსახლეობა 2025-2054 წლებს შორის პიკს მიაღწევს . რაც შეეხება 2025 წლის მონაცემებით მექსიკის მოსახლეობა შეადგენს - 131 946 900 -ს , ხოლო მოსახლეობის ზრდის ტემპი კი - 0,7 % - ს.

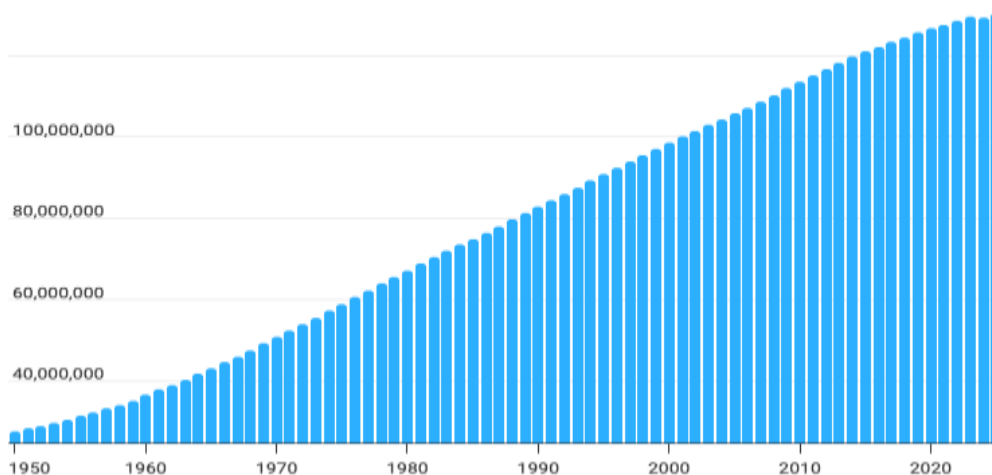
დიაგრამა N1. მექსიკის მოსახლეობის დინამიკა (1950-2025)

1.2 მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკის თანამედროვე ტენდენციები

იმისათვის, რომ გავიგოთ მექსიკის მოსახლეობის თანამედროვე ტენდენციები, აუცილებელია უპირველესყოვლისა სხვადასხვა პერიოდის აბსოლუტური რიცხვებისა და ასევე ფარდობით ზრდის ტემპების სიღრმისეულად შესწავლა.

დიაგრამა N2 მექსიკის მოსახლეობის ზრდის მაჩვენებელი

მოსახლეობა:

1990 წელი ~84,4 მლნ

2000 წელი ~103,3 მლნ

2015 წელი ~127 მლნ

2025 წელი ~131,9 მლნ

1990 - 2000:

- აბსოლუტური ზრდა - 15,9 მლნ
- მთლიანი ზრდის ტემპი ~18,8%
- საშუალო წლიური ზრდა ~ 1,88%

2015-2025:

- აბსოლუტური ზრდა - 4,9 მლნ
- მთლიანი ზრდის ტემპი ~3,86%
- საშუალო წლიური ზრდა ~ 0,39%

წყარო: *Macrotrends, 2025*

მოსახლეობის ზრდის ტემპის შემცირება მხოლოდ შობადობის კლების დამსახურება არ არის, ეს გამოწვეულია მიგრაციული პროცესებითაც, რომლის წინაშეც მექსიკა იდგა, ასევე მოსახლეობის დაბერების პროცესი და სიკვდილიანობის ზრდა. საბოლოო ჯამში

შეიძლება ითქვას, რომ ქვეყანა რომელიც ოდესღაც მსოფლიოში ერთ-ერთი სწრაფად მზარდი იყო, ახლა დემოგრაფიული სტაბილიზაციის ზღვარზეა.

მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკის გამოვლენისთვის, განვიხილოთ იტალიის მაგალითი, რომელიც მექსიკისგან მკვეთრად განსხვავდება. მაშინ როდესაც მექსიკის მოსახლეობა მკვეთრად იზრდებოდა, 1990 - 2014 წლებში იტალიის მოსახლეობამ 56,7 მილიონიდან 60 მილიონამდე გაიზარდა, რაც ძალიან დაბალი მაჩვენებელია, უფრო მეტიც 2023 წლისთვის 58,7 მილიონამდე შემცირდა. ამ ვითარების მთავარ საფუძველს წარმოადგენდა დაბალი შობადობის დონე, დემოგრაფიული დაბერების პროცესები და 2008 წლის კრიზისის გამო ახალგაზრდა იტალიელთა ემიგრაცია.

საბოლოო ჯამში, 2024 წლის მონაცემებით იტალიის მოსახლეობის ზრდის ტემპი - 0,06% - ია. UN WPP 2024 - ის მიხედვით იტალია წარმოადგენს „ულტრა - დაბალი“ ნაყოფიერების მქონე ქვეყანას.

რაც შეეხება ირანს, 1990 წლის მონაცემებით აქ მოსახლეობის რაოდენობა დაახლოებით 56,3 მილიონი იყო, 2000 წლისთვის 65,6 მილიონს წარმოადგენდა, ხოლო 2015 წლისთვის 79,1 მილიონს მიაღწია. 2025 წლის მონაცემებით ირანის მოსახლეობა 92 417 681 -ს შეადგენს, ხოლო მოსახლეობის ზრდის ტემპი - 0,88 % - ია. UN WPP 2024 - ის თანახმად ირანი 2025-2054 წლებს შორის მოსახლეობის რაოდენობის მიხედვით პიკს მიაღწევს.

ზემოთ მოცემული მონაცემებიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას რომ სამივე ქვეყანა სამ სხვადასხვა დემოგრაფიულ ეტაპს ასახავს, მექსიკის შემთხვევაში ის გარდამავლობის საბოლოო ეტაპზეა, მოსახლეობის ზრდა მცირდება, თუმცა ჯერ კიდევ დადებითია. იტალია წარმოადგენს პოსტ-გარდამავლობის მქონე ქვეყანას, რომლის მოსახლეობაც 2014 წლის შემდეგ კლებავს. ირანი კი 2015-2025 წლებში ყველაზე მაღალი ზრდის ტემპით გამოირჩევა.

1.3 მოსახლეობის ბუნებრივი მოძრაობის დახასიათება, ისტორიული მიმოხილვა და თანამედროვე ტენდენციები

მანამ სანამ უშუალოდ ციფრებით გამოვსახავთ მონაცემებს აუცილებელია იმის განმარტება თუ რას გულისხმობს მოსახლეობის ბუნებრივი მოძრაობა. ბუნებრივი მოძრაობა წარმოადგენს პროცესს რომელიც გამოსახავს მოსახლეობის ზრდის ცვლილებას ერთი წლის განმავლობაში დაბადებულ და გარდაცვლილ მოსახლეობას შორის . იგი გამოიხატება ძირითადად სამი მაჩვენებლით : შობადობის კოეფიციენტით , სიკვდილიანობის კოეფიციენტით და ბუნებრივი ზრდის ტემპით - ანუ ზემოთ ხსენებული ორი სიდიდის სხვაობით , რომელიც გამოიანგარიშება ყოველ 1000 მცხოვრებზე.

მექსიკაში შობადობის ისტორიული ცვლილება ჯერ კიდევ 1970 წლიდან დაიწყო და 1990 წლამდე დაახლოებით 30% - ით შემცირდა. CIA World Factbook 2025-ის შეფასებით, 2023 წლის მდგომარეობით, შობადობა 12,1-ია 1000-ზე, ნაყოფიერება კი 1,38 შვილი ქალზე (2024). რაც შეეხება სიკვდილიანობას , მექსიკის მოსახლეობის სიკვდილიანობის დონდე 1950 წლიდან 1990 წლამდე მკვეთრად დაეცა , რაც განპირობებული იყო ჯანდაცვისა და ურბანიზაციის გაუმჯობესების გამო.

ცხრილიN1: მექსიკის ბუნებრივი მოძრაობის მაჩვენებელი

მაჩვენებელი	1990 - 2000	2015-2025
შობადობა (1000 კაცზე)	~25-28	~15-18
სიკვდილიანობა (1000 კაცზე)	~5,0 – 5,4	~6,0 – 6,5
ბუნებრივი მატება	~+20-23	~+9-12
სიცოცხლის ხანგრძლივობა	~71-72 წ	~73-74,6 წ

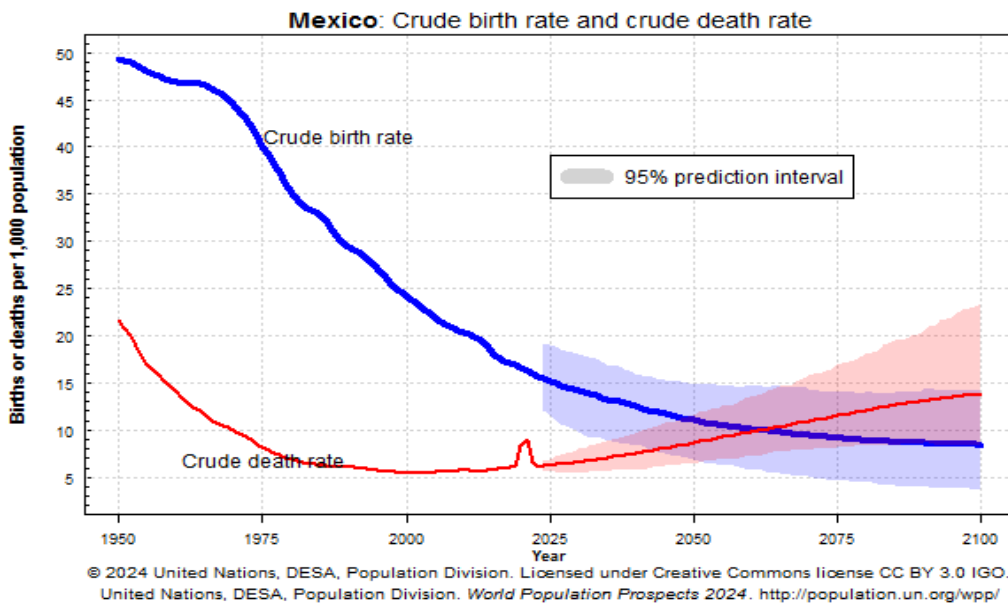
წყარო: CIA World Factbook, 2025; UN WPP, 2024

რაც შეეხება იტალიას , მისი ბუნებრივი მოძრაობის ისტორია ევროპის ერთ-ერთ ყველაზე ადრეულ და ამავდროულად ღრმა გარდამავლობის პერიოდს წარმოადგენს. XX საუკუნის მეორე ნახევარიდან მოსახლეობის რიცხვი უმნიშვნელოდ იზრდებოდა ასე მაგალითად 1960 წლისთვის იტალიის მოსახლეობა 50.2 მლნ -ს შეადგენდა, ხოლო 2025 წლისთვის 58.95 მილიონს, რაც 17.4%-იან ზრდას გვაძლევს.

1960-1970 -იან პერიოდში შობადობა არც ისე დაბალი იყო , თუმცა 1970 -იანი წლებიდან ამ მაჩვენებელმა სწრაფად დაიწყო კლება, რამაც გამოიწვია მოსახლეობის დაბერების სწრაფი პროცესი.

ირანის შემთხვევაში , მისი დემოგრაფიული ისტორია საკმაოდ საინტერესოა. , 1979 წელს მომხდარმა ისლამურმა რევოლუციამ ირანს უბიძგა , სიძლიერე და სიდიადე დიდ ოჯახებსა და ერის სიმყარეში ეძია, რაც პოლიტიკურ კურსად იქცა. ასე მაგალითად ქალთა ქორწინების ასაკი შემცირდა, დაინიშნა წამალახისებელი დახმარება ყოველ დაბადებულ ბავშვზე , რამაც ასე თუ ისე ირანში შედეგი გამოიღო.

დიაგრამა N3. მექსიკის შობადობისა და სიკვდილიანობის მაჩვენებელი.

1.4 ბუნებრივი მოძრაობაზე მოქმედი სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული ფაქტორები.

ბუნებრივ მოძრაობაზე მოქმედი რამოდენიმე ფაქტორი გამოიყოფა , თუმცაღა მათ შორის არის შედარებით უფრო მასშტაბური , რომელიც უდიდეს გავლენას ახდენს ამ მონაცემებზე.

მოცემულ ქვეყნებში : მექსიკაში , ირანსა და იტალიაში - შობადობის კლება შემთხვევით მოვლენას არ წარმოადგენს , ეს მონაცემები სამივე ქვეყნისათვის განსხვავებულია , თუმცა აქვთ საერთო მიზეზები , როგორებიცაა მაგალითად: ინდუსტრიალიზაცია, ურბანიზაცია და სხვადასხვა ეკონომიკური ფაქტორები.

უპირველესყოვლისა დავიწყოთ მექსიკით , ურბანიზაცია მექსიკისთვის ნაყოფიერების მაჩვენებლის კლების ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო , რაც გამოწვეულია ეკონომიკური განვითარების , ქალების განათლებისა და ჯანდაცვის ერთობლივი მონაწილეობით. ქალების სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესება , განათლება და

ცნობიერების ამაღლებამ ქალები მიიყვანა იმ აზრამდე, რომ დედობა და ქორწინება არ წარმოადგენს მათ ერთადერთ ვარიანტს, სწორედ ეს იყო ერთ-ერთი განმსაზღვრელი ფაქტორი შობადობის შემცირებისა. აღსანიშნავია ეკონომიკური ვითარებაც, რომელიც განსაკუთრებით მძიმე იყო 2020 წლისთვის, COVID-19 - ის გავლენის გამო, რომელმაც იმავე წლის მონაცემებით შობადობის მაჩვენებელი 22% - ით შეამცირა.

იტალია OECD ქვეყნებს შორის ახალგაზრდებთა უმუშევრობის დონით ერთ-ერთი უმაღლესი მაჩვენებელით გამოირჩევა, ამ მონაცემთა პიკი, ჯერ კიდევ 2014 წელს იყო, მაშინ როდესაც ამ მაჩვენებელმა 42,67%-ს მიაღწია. იტალიის ეს მონაცემი, კიდევ ერთ ფაქტორზე მიგვითითებს, სახელმწიფო საბინაო ფონდის როლი, იმის გათვალისწინებით, რომ იტალიაში სახლის ქირის ფასიც კი ძალიან მაღალია, ეს უკანასკნელი მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ბავშვის ყოლის გადაწყვეტილებას. რაც შეეხება კულტურულ ფაქტორებს, 2008 წლიდან მოყოლებული მექსიკაში შობადობის მაჩვენებელი 32,2%-ით შემცირდა, რაზეც ცალსახად მოქმედებს მოსახლეობის დამოკიდებულება ამ საკითხებზე, ასე მაგალითად იტალიის მოსახლეობის 21% ამბობს, რომ არ სურს ბავშვის ყოლა, 34% კი მომავალს საზღვარგარეთ ცხოვრებაში ხედავს, ახალგაზრდა იტალიელთა ნაწილი კი კარიერაზე და მომავალზე ფიქრობს, ხოლო შვილის ყოლას მეორე ხარისხოვნად მიიჩნევენ. ზემოთ აღნიშნულ ფაქტორებთან ერთად აღსანიშნავია რელიგიის როლი ამ პროცესებში, მიუხედავად იმ ფაქტისა რომ მექსიკაც და იტალიაც კათოლიკური ქვეყნებია, უნდა ითქვას რომ რელიგია ინდივიდუალურ გადაწყვეტილებებს განაპირობებს, ხოლო სოციალურ-ეკონომიკური სტრუქტურა მაინც რჩება გადამწყვეტად.

ირანში ქალთა ცნობიერების ამაღლებად და განათლებად განაპირობა ქვეყანაში ნაყოფიერების კლება 1980-2025 წლებში, პარალელს თუ გავავლებთ ამ კუთხით მექსიკასთან, ნათელია რომ ქალთა განათლება ნაყოფიერების კლების ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორია. სხვა ხელშემწყობ ფაქტორად შეიძლება მივიჩნიოთ ურბანიზაცია, იმის გამო, რომ ირანის საქალაქო მოსახლეობა იზრდებოდა, მით უფრო იმატებდა ბავშვის ყოლისთვის გაწეული ხარჯები. რაც შეეხება რელიგიას ირანი წარმოადგენს ყველაზე მყარ მაგალითს იმისა, რომ ბუნებრივი მოძრაობის კლებას რელიგია ვერ აჩერებს, შეიძლება მივიჩნიოთ რომ ეს მექსიკის შემთხვევას წააგავს, ამგვარად ორივე

ქვეყანაში რელიგიამ განსაზღვრა ნაყოფიერების კონტექსტი , თუმცა საბოლოო შედეგის შეცვლა ვერ განაპირობა. უკანასკნელ წლებში ირანში შობადობის კლება ეკონომიკურ ფაქტორზეც იყო დამოკიდებული , ვინაიდან ქვეყანაში მიმდინარეობდა ინფლაციური პროცესები , რამაც გამოიწვია სამსახურის სიმცირე , რაც იტალიის გამოცდილებას გვაგონებს. ახალგაზრდა განათლებული ირანელები კი ქორწინებასა და ბავშვის ყოლას არ ჩქარობენ.

ამ ფაქტორების გათვალისწინეთ მექსიკას თუ შევადარებთ იტალიასა და ირანს , დავინახავთ , რომ სამივე ქვეყნას აქვს საერთო , ასე მაგალითად ისეთ ზემოთ აღნიშნულ ფაქტორებში, როგორებიცაა ქალების განათლების და ცნობიერების დონის ამაღლება , ასევე ურბანიზაციის დონე და ეკონომიკური არასტაბილურობა.

ძირითადი კავშირი მათ შორის არის ურბანიზაციის დონე , ქალთა განათლება , ეკონომიკური არასტაბილურობა , კულტურული ღირებულებები - მიუხედავად რელიგიური ტრადიციისა, გეოგრაფიული მდებარეობისა და კულტურისა ნაყოფიერება ჩამნაცვლებელ დონეს ქვემოთ ეცემა. სამივე ქვეყანა ამ დასკვნამდე სხვადასხვა გზით და დროს მივიდნენ , თუმცა სულ უფრო უახლოვდებიან ისეთ გამოწვევებს როგორებიცაა - მოხუცებული მოსახლეობის ზრდის დონე, შემცირებული სამუშაო ძალა და სხვადასხვა ეკონომიკური ფაქტორები .

1.5 დემოგრაფიული გადასვლის ფაზა

დემოგრაფიული გადასვლის მოდელი პირველად უარენ თომპსონმა შემოგვთავაზა (1929 წ), იგი აღწერს შობადობისა და სიკვდილიანობის მაღალი მაჩვენებლიდან დაბალ მაჩვენებლამდე გადასვლას.

მექსიკა. გვიანი მე-3 ეტაპის ქვეყნად შეიძლება კლასიფიცირდეს , რომელიც მე-4 ეტაპის ზღვარზეა. მე- 3 ეტაპის სიაში ასევე შედის : კოლუმბია , იამაიკა, ინდოეთი , კენია , სამხრეთ აფრიკა , ბოტსვანა - ანუ ის ქვეყნები სადაც სიკვდილიანობა არის დაბალი , ხოლო შობადობა კლების პროცესშია. მექსიკისგან განსხვავებით იტალია მე - 5 ეტაპზე იმყოფება, რომელიც გულისხმობს ბუნებრივი კლების პოსტ-გარდამავლობის ფაზას. ამ ეტაპის მაგალითებია : გერმანია , იაპონია , იტალია , რუსეთი. რაც შეეხება ირანს , მისი

კლასიფიცირება გაკრვეულ დებატებს იწვევს , ზოგიერთი მას სინგაპურთან , ჩინეთთან და თურქეთთან ერთად მე-4 ფაზაში აერთიანებს , ზოგიერთნი კი გვიანი მე-3 ეტაპის ქვეყნად მოიხსენიებს. ყველაზე მკაფიოდ კი შეიძლება ითქვას რომ ირანის დემოგრაფიული გადასვლის მოდელი მე-3 ეტაპის ზღვარზე იმყოფება .

საბოლოო ჯამში შეიძლება ითქვას რომ სამივე ქვეყანა ერთი და იგივე გამოწვევის წინაშე დგას , რაც გულისხმობს მოხუცებული მოსახლეობის ზრდას , დამოკიდებულების მზარდ კოეფიციენტს , შემცირებულ სამუშაო ძალას.

თავი II

მოსახლეობის მექანიკური მოძრაობა

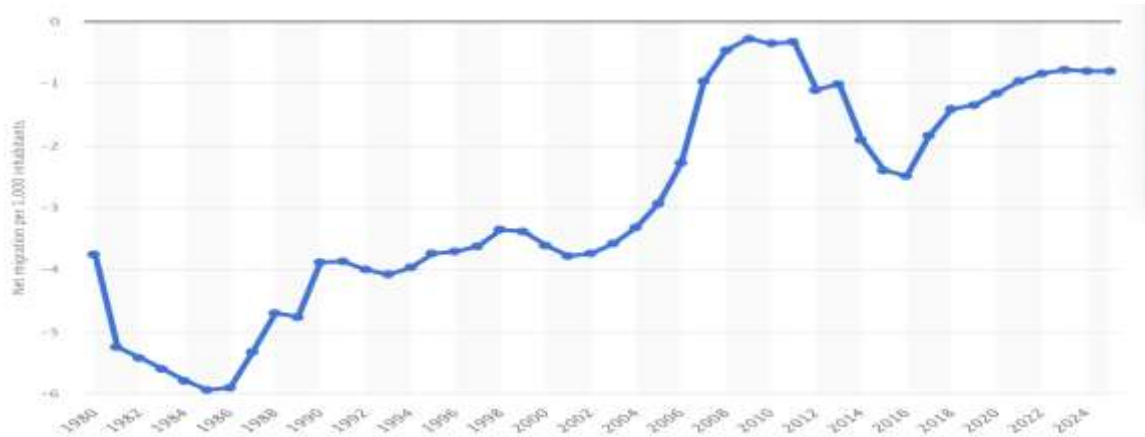
2.1 მიგრაციების ისტორიული მიმოხილვა და თანამედროვე ტენდენციები

მექსიკის მიგრაციული ისტორია მეტად მრავალფეროვანი და გამორჩეულია. , ბოლო ასი წლის განმავლობაში კი განსაკუთრებით ინტენსიური გახდა. შეიძლება ითქვას , რომ ქვეყანა ერთდროულად იქცა როგორც ემიგრაციის , ისე ტრანზიტული და იმიგრაციის ქვეყნად . რაც გამომდინარეობს იქედან , რომ ფუნდამენტალურმა ეკონომიკურმა , დემოგრაფიულმა და საგანმანათლებლო ცვლილებებმა მექსიკის კურსი სრულიად შეცვალა.

XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან , განსაკუთრებით კი 1970 - იანი წლებიდან , ემიგრაციის მაჩვენებელი ამერიკის შეერთებული შტატების მიმართულებით სტაბილურად იზრდებოდა. მექსიკის მოსახლეობის ემიგრაცია 1980 - იან წლებში 250 ,000 - ზე ნაკლები იყო , ხოლო ეს ციფრი 1990 - იანი წლებისთვის 300 000 - მდე გაიზარდა , უფრო მოგვიანებით 2000 - იანი წლების დასაწყისში კი მათი რიცხვი ნახევარ მილიონს უახლოვდებოდა . ბრიტანიკის მიხედვით , 1970-2000 წლებში დაახლოებით 8 დან 13 მილიონამდე მექსიკელი უკანონოდ გადასახლდა აშშ - ში , რაც რეალურად ამსუბუქებდა მექსიკისთვის სოციალურ ეკონომიკურ ზეწოლას და ასევე შეერთებული შტატებიდან

მიღებული მილიარდობი დოლარი ყოველწლიურად ქვეყნის ეკონომიკაში მნიშვნელოვანი პროცესი იყო.

დიაგრამა N4 . მექსიკის მიგრაციული მაჩვენებელი 1980-2025 წლებში (1000 მოსახლეზე)

World Bank. (2025). *Net migration – Mexico*. World Development Indicators. <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.NETM?locations=MX>

2.2 შიდა მიგრაციების დახასიათება

მექსიკის შიდა მიგრაციების რიცხვი XX საუკუნის განმავლობაში ტრანზორმირდებოდა. მე- 20 საუკუნის შუა პერიოდში მექსიკის შიდა მიგრაცია სოფელში მცხოვრებთა მასიური ნაკადით სამ უდიდეს ქალაქურ ცენტრში ხასიათდებოდა - *მეხიკო* , *გვადალახარა* და *მონტერეი*. 1965- 1970 წლებში , ეს სამი ქალაქი შიდა მიგრანტთა ნახევარს იღებდა. , ხოლო ბოლო ათწლეულში ეს მონაცემი მკვეთრად შეიცვალა , კერძოდ კი შიდა მიგრანტთა დიდი ნაწილი ახლა უკვე ქალაქური წარმომავლობისაა , ხოლო დანიშნულების ადგილს ირჩევენ უმეტესწილად საზღვრების გასწვრივ განლაგებულ საშუალო ზომის ქალაქებს.

ასე მაგალითად 1995 – 2000 წლებში შიდა მიგრანტების მესამედი გადავიდა სასაზღვრო შტატებში , ხოლო 15% - დედაქალაქში , 4% კი გვადალახარასა და მონტერეიში . საინტერესოა რა იყო ამის მიზეზი? თუ გავიხსენებთ 1994 წელს და NAFTA - ს მიერ შექმნილ სამრეწველო ეკონომიკურ ზონებს , მარტივი მისახვედრი იქნება თუ

რატომ ირჩევს შიდა მიგრანტები შემდეგ ადგილებს - კვინტანა - როო , ნუევო ლეონი , კერეტარო , ბაჟა კალიფორნია სური და სხვა.

რაც შეეხება იტალიას , მისი შიდა მიგრაცია მოიცავს მიმართულებას სამხრეთიდან ჩრდილოეთის და ცენტრალური ქალაქების მიმართულებით , იქ სადაც მეტად არის სამუშაო ადგილები კონცენტრირებული. ირანის შიდა მიგრაცია კი ძირითადად სოფლიდან ქალაქისკენ ხასიათდება . ძირითადი სამუშაო ძალა კონცენტრირებულია - ტეჰერანში , ისფაჰანსა და მაშჰადში , სოფლად კი შემცირდა ახალგაზრდა მოსახლეობის რიცხვი.

2.3 საგარეო მიგრაციები და მიგრაციის სალდო

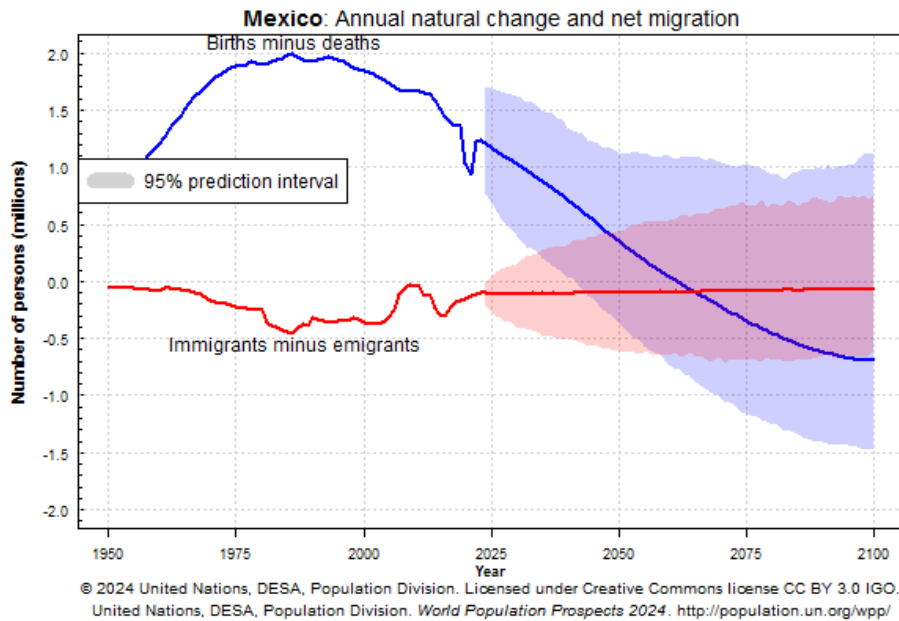
CIA World Factbook - ის მიხედვით , მექსიკის ნეტო მიგრაციის კოეფიციენტი 2024 წლის მონაცემებით არის დაახლოებით 0,70 ყოველ 1000 სულ მოსახლეზე ანუ ქვეყანა ემიგრაციის ნეტო - გამომგზავნია.

წინა ქვეთავში , როგორც აღინიშნა მექსიკელი იმიგრანტების რაოდენობა აშშ -ში 2007 წელს დაახლოებით 12 მილიონი იყო , რაც ისტორიულ მაქსიმუმს წარმოადგენს , 2010 წლის მონაცემებით , რომელიც აშშ - ს აღწერის ბიუროს შეფასებით გამოქვეყნდა , ამერიკაში 11,7 მილიონი მექსიკელი ცხოვრობდა.

2023 წლის დეკემბერში აშშ -ს მექსიკის საზღვარზე 250 000 დაკავების ფაქტი დაფიქსირდა , ხოლო 2025 წლის მარტში ეს მონაცემი 7 000 - მდე შემცირდა ე.წ „ ტრამპის პოლიტიკის “ გამო.

რაც შეეხება იტალიას , 1974 წლიდან მოცემულმა ქვეყანამ იმიგრაციის დადებითი მაჩვენებელი შეინარჩუნა , თუმცა ეს არ ნიშნავს რომ ემიგრაციის მაჩვენებელი შემცირდა , ასე მაგალითად ბოლო 10 წლის განმავლობაში ერთ მილიონზე მეტმა იტალიელმა დატოვა ქვეყანა . ირანის შემთხვევაში , ამ ქვეყნიდან უმეტესწილად განათლებული მოქალაქეების დიდი რაოდენობა ტოვებს მშობლიურ ქვეყანას , რაც იმას ნიშნავს რომ ხდება ე.წ „ ტვინების გადინება“ .

დიაგრამა N5. მექსიკის წლიური ბუნებრივი ცვლილება და წმინდა მიგრაცია

2.4 იმიგრაციის ან ემიგრაციის ძირითადი გეოგრაფიული მიმართულებები და მასშტაბი. შრომითი მიგრაციის ძირითადი ფორმები.

როგორც უკვე აღინიშნა მექსიკის მოსახლეობისთვის ემიგრაციის ძირითად მიმართულებას წარმოადგენს აშშ. 1990 - წლიდან მოყოლებული 2020 - წლამდე მექსიკიდან ემიგრანტთან რაოდენობა დაახლოებით 154% - ით გაიზარდა. მეორე ადგილზე ემიგრაციის მხრივ იყო შემდეგი მიმართულებები: ესპანეთი, კანადა , გერმანია.

რაც შეეხება შრომითი მიგრაციის ფორმებს , მექსიკაში გამოიყოფა ძირითადი სამი ფორმა:

1. სეზონური (სასოფლო - სამეურნეო მიგრაცია) ამერიკის შეერთებული შტატების მიმართულებით , რომელიც მოიცავდა შემდეგ მიმართულებებს : სათბური მეურნეობა , მებოსტენობა , მეხილეობა. - ეს ფორმა ყოველ სეზონზე ასეულ ათასობით მექსიკელს კვებავს.
2. მუდმივი/არარეგულარული ეკონომიკური მიგრაცია - ამერიკის შეერთებული შტატების მიმართულებით , რომელიც მოიცავს : სამშენებლო . ვაჭრობის და სასტუმროს სექტორებს.

3.კვალიფიციური/პროფესიული მიგრაცია - ინჟინრების , ექიმები , IT სპეციალისტები.

იმისთვის , რომ უკეთ განვსაზღვროთ ემიგრაციული მიმართულებები საჭიროა განვიხილოთ სხვა ქვეყნებიც , მაგალითად იტალია , იტალიელთა ძირითად მიმართულებას წარმოადგენს გერმანია , შემდგომ ბრიტანეთი. აღსანიშნავია ის ფაქტიც , რომ ემიგრანტთა 37% 18 - დან 34 - წლამდე ასაკის ახალგაზრდებია. იტალიაში იმიგრანტთა ძირითადი ნაკადი ჩრდილო - დასავლეთ აფრიკიდან (მაროკო , ტუნისი) , საქართველოდან , ახლო აღმოსავლეთიდან (სირია , ეგვიპტე) , განგლადეშიდან , და ჩინეთიდან მოდის. ასევე 1990 -2000 - იან წლებში აღმოსავლეთ ევროპიდანადა ფიქსირდებოდა , განსაკუთრებით კი - ალბანეთიდან , ბულგარეთიდან და რუმინეთიდან ძირითადად იტალიაში ემიგრანტები ჯანდაცვისა და მიწათმოქმედების სექტორებში მუშაობენ.

ირანი - მსოფლიო ბანკის მიგრაციის მონაცემების მიხედვით ირანელი ემიგრანტების ძირითადი მიმართულებაა, შემდეგი ქვეყნებია : კანადა, კატარი , გერმანია , ისრაელი , კუვეიტი , გაერთიანებული სამეფო , შვედეთი , ბაჰრეინი და გაერთიანებული არაბული ემირატები.

რუკა N1. მექსიკის ძირითადი მიგრაციული ნაკადები

თავი III

დემოგრაფიული პოლიტიკა და მოსახლეობის დინამიკის პროგნოზირება

3.1 დემოგრაფიული პოლიტიკა

მექსიკის სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული დემოგრაფიული პოლიტიკა ორ ერთმანეთისგან საწინააღმდეგო ფაზას მოიცავს. 1974 წლამდე ქვეყნის ოფიციალური პოლიტიკა პრონატალისტური იყო ანუ სახელმწიფო ეხმარებოდა დიდ ოჯახებს. 1974 წლის შემდეგ კი ეს მიდგომა რადიკალურად შეიცვალა, ამოქმედდა ოჯახის დაგეგმვის ეროვნული პროგრამა, ასევე განვითარდა რეპროდუქციული ჯანდაცვის განათლება, რამაც გამოიწვია მოსახლეობის ზრდის მკაფიო კლება.

დღეისათვის მექსიკაში დემოგრაფიულ პოლიტიკას ახორციელებს, ოჯახის დაგეგმვის ეროვნული კომიტეტი (CONAPO), მისი ძირითადი ფოკუსია: სოციალური სამართლიანობა, ქალთა უფლებები, შიდა მიგრაციების მართვა.

3.2 ქვეყნის მოსახლეობის დინამიკის სამომავლო ტენდენციები

World Population Prospects 2024 - ის პროგნოზით, მომავალ 25 წელში მექსიკის მოსახლეობა დაახლოებით 12,1% - ით გაიზრდება და მისი რიცხვი 149 450 773 -ს მიაღწევს, მსოფლიო მოსახლეობის რაოდენობის მიხედვით კი 11-ე ადგილიდან 12-ე ადგილზე გადაინაცვლებს. უფრო შორეული მონაცემებით კი 2059 წელს მისი მოსახლეობა პიკს მიაღწევს - 151 მლნ.

როგორც უკვე აღინიშნა მექსიკის მოსახლეობა 2050 წლის მონაცემებით დაახლოებით 150 მილიონი იქნება, 65+ ასაკის მოსახლეობა - 28,7 მილიონი. აღსანიშნავია ის ფაქტიც რომ მოსახლეობის ასაკობრივი სტრუქტურა მკვეთრად შეიცვლება 2050 წლისთვის, კერძოდ კი მოხუცებული მოსახლეობის წილი მოიმატებს, ახალგაზრდა მოსახლეობის რიცხვი კი შემცირდება, რაც მთელ რიგ ცვლილებებს გამოიწვევს რომელიც აისახება საპენსიო სისტემაზე, შრომის ბაზარზე, ასევე ჯანდაცვის დანახარჯებზე.

ეროვნული სტატისტიკის ინსტიტუტის (ISTAT) -ის პროგნოზის მიხედვით , იტალიის მოსახლეობა 2070 წლამდე 11,5 მილიონით შემცირდება რაც ნახევარ საუკუნეში გვაძლევს 20% - იან კლებას. მსგავსი პროგნოზი აქვს იაპონიას და ევროპის სხვა ბევრ ქვეყანას , სადაც მოსახლეობის მნიშვნელოვანი კლებაა მოსალოდნელი.

ISTAT-ის მიხედვით 2041 წლამდე იტალიაში სიცოცხლის ხანგრძლივობა 85,5 წლამდე გაიზრდება. 0-15 წლის ასაკამდე ჯგუფი ამავე წლისთვის 6,4 მილიონამდე შემცირდება, ასევე 15-39 წლამდე ასაკის ჯგუფიც სწრადავე დაიწყებს შემცირებას.

ირანის შემთხვევაში პროგნოზი შემდეგნაირად გამოიყურება 2050 წლისთვის მისი მოსახლეობა 100 მილიონს გადაცდება და შემდგომ დასტაბილურდება.

სამი ქვეყნის პროგნოზი 2050 წლისთვის ერთ მნიშვნელოვან ინფორმაციას გვაძლევს , სამივე ქვეყანა ერთ ტრაექტორიაზე , იტალიის მოსახლეობა 2050 წლამდე 8-10 მილიონი ადამიანით შემცირდება , მექსიკის მოსახლეობა გაიზრდება ხოლო შემდეგ დაიწყებს დაბერებას, ხოლო ირანის მოსახლეობა ჯერ კიდევ ზრდის პროცესშია.

თავი IV

მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურა

4.1 სქესობრივი სტრუქტურის დახასიათება

მექსიკა მსოფლიოს მასშტაბით მოსახლეობის რაოდენობაში ქალების მაღალი რიცხვით მეორეა მსოფლიოში , 2026 წლის მონაცემებით მექსიკაში 64,49 მილიონი მამაკაცი ცხოვრობს , ხოლო ქალების რაოდენობა 68,51 მილიონია. ეს სქესობრივი დისბალანსი გამოწვეულია ორი ძირითადი მიზეზით , პირველია ემიგრაცია , სამუშაო ასაკის მამაკაცები ტოვებენ ქვეყანას , რაც 15-64 ასაკობრივ კატეგორიაში ქალთა რაოდენობის მიხედვით უპირატესობას ანიჭებს. მეორე ფაქტორი უფრო ბიოლოგიურია , ასე მაგალითად ქალები მამაკაცებთან შედარებით საშუალოდ 6.1 წლით დიდხანს ცხოვრობენ (ქალები - 77.7 წ ; მამაკაცები - 71.6 წ) , რაც 65+ მოსახლეობაში კიდევ უფრო მკვეთრ განსხვავებას განაპირობებს.

მექსიკის პირამიდა ასახავს კლასიკურ პროგრესიული პირამიდიდან , რომელიც გამოისახება ფართო ძირითა და ვიწრო მწვერვალით , მიემართება სტაციონალური ფორმის გზისკენ.

2024 წლის მონაცემებით იტალიაში ქალები მამაკაცებს აჭარბებს 1.2 მილიონით. ამავე წლის მონაცემებით იტალიაში 29 მილიონი მამაკაცი ცხოვრობს , ხოლო ქალები 30.34 მილიონია(Istat,2024) . ირანის მონაცემები განსხვავდება მექსიკისგან და იტალიისგან , ეს განაპირობა იმ ფაქტმა , რომ სამუშაო ასაკის ჯგუფებში (15-64) მამაკაცები უფრო სჭარბობენ , რაც შეიძლება ნაწილობრივ აიხსნას ირანიდან ქალთა ემიგრაციის ნაკლები დონით.

სქესობრივი დისბალანსი ორი ძირითადი მიზეზით აიხსნება , პირველ რიგში ემიგრაცია, სამუშაო ასაკში მყოფი მამაკაცები ტოვებენ ქვეყანას , აშშ-ს მიმართულებით. ბიოლოგიურად ქალები მამაკაცებზე საშუალოდ 6.1 წლით მეტხანს ცხოვრობენ.

იტალიის შემთხვევაში 2024 წლის მონაცემებით ქალები მამაკაცებს 1.2 მილიონით აჭარბებს. 40-44 ასაკობრივ ჯგუფში მამაკაცების უმნიშვნელო უპირატესობა შეინიშნება , ხოლო 45-49 ასაკობრივი ჯგუფიდან ქალები ჭარბობენ. 2024 წელს იტალიაში 29 მილიონი მამაკაცი და 30.34 მილიონი ქალი.(Istat,2024)

ირანი განსხვავდება მექსიკისა და იტალიისგან , ასე მაგალითად სამუშაო ასაკის ჯგუფებში (15-64) მამაკაცები ოდნავ უპირატესობით არიან.

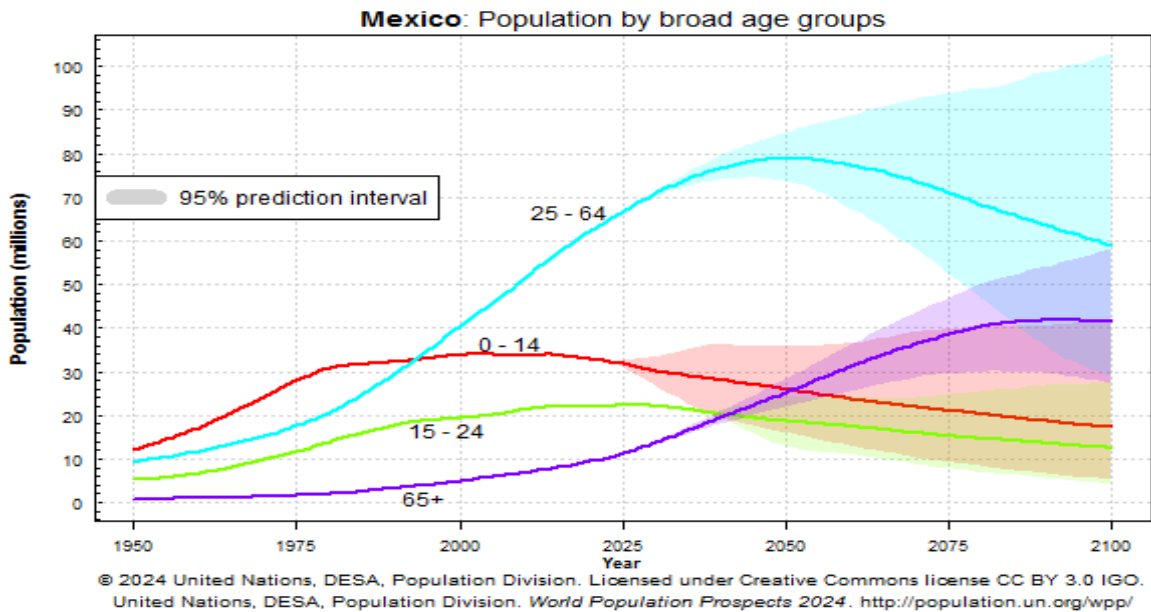
4.2 ასაკობრივი სტრუქტურის დახასიათება

CIA World Factbook 2024 -ის თანახმად, მექსიკის ასაკობრივი სტრუქტურა გამოიყურება შემდეგნაირად:

- 0-14 წ - 23.3% (მამრობითი 15,747,805 /მდედრობითი 14,754,004);
- 15-64 წ - 68.6%(მამრობითი 43,651,105/ მდედრობითი 6,103,611);
- საერთო დამოკიდებულების კოეფიციენტი - 49.4% -ია;
- ხნიერი მოსახლეობის დამოკიდებულების კოეფიციენტი - 12.2%

მექსიკა ამ ეტაპზე იმყოფება „დემოგრაფიული დივიდენდის“ ზღვარზე - სამუშაო ასაკის მოსახლეობის რიცხვი ყველაზე დიდია. თუმცა სწრაფად იზრდება ხნიერი მოსახლეობის დამოკიდებულების კოეფიციენტი.

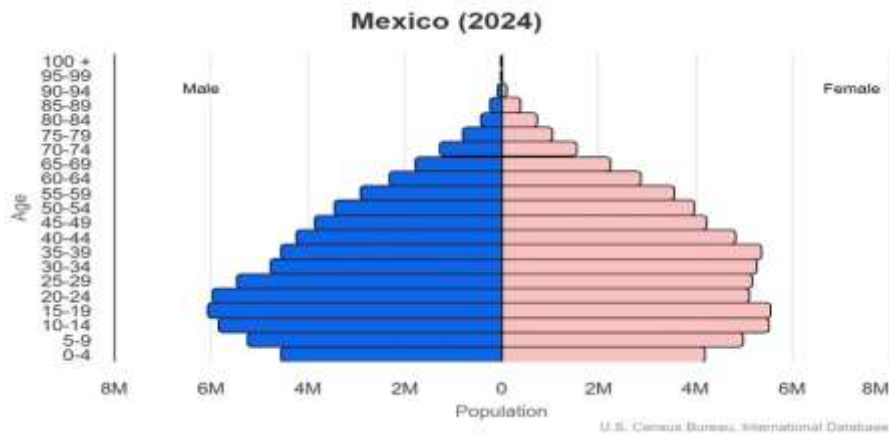
დიაგრამა N6. მექსიკის მოსახლეობა ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით

4.3 პირამიდის ტიპი და ქვეყნების ჯგუფი

მექსიკის პირამიდის ტიპი - წარმოადგენს გარამავალ ფორმას , ყველაზე ფართო შრეს სამუშაო ასაკის ჯგუფი წარმოადგენს , ძირი ნელნელა ვიწროვდება , ხოლო მწვერვალი შედარებით ვრცელდება. მექსიკის მსგავსი ქვეყნებია: კოლუმბია , ინდონეზია, თურქეთი , ბრაზილია, ინდონეზია.

სქესობრივ-ასაკობრივი პირამიდა

მოცემული პირამიდა განეკუთვნება მეორე ტიპის პირამიდის ფორმას , სადაც დაწყებული არის შობადობის შემცირება.

თავი V

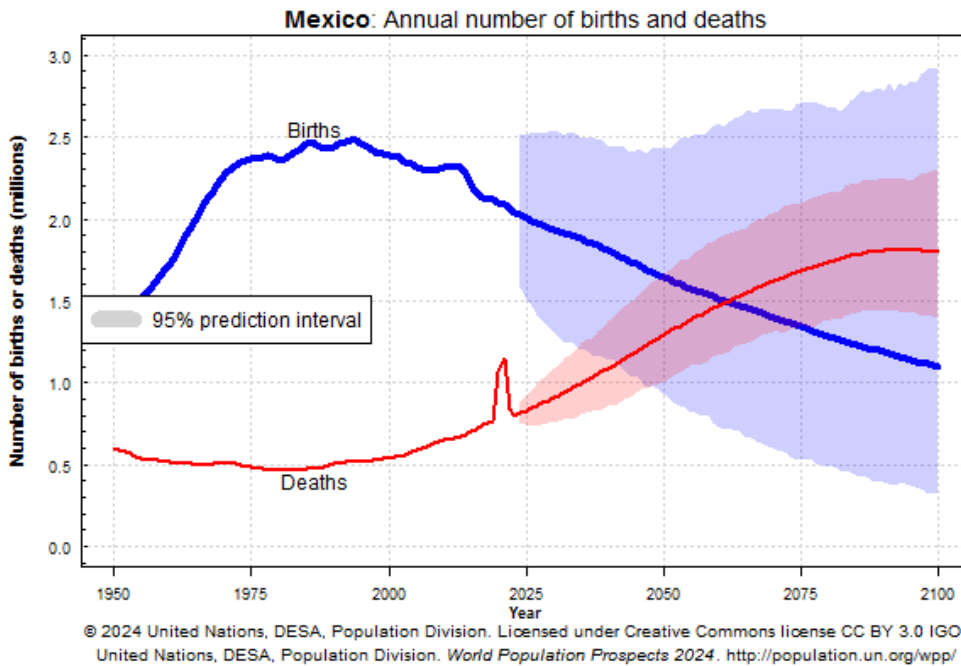
მოსახლეობის ხარისხის სოციალურ-დემოგრაფიული მახასიათებლები

5.1 სიცოცხლის ხანგრძლივობა

მექსიკის შემთხვევაში მოსახლეობის სიცოცხლის ხანგრძლივობა შემდეგნაირად გამოიყურება , CIA World Factbook 2024 - ის თანახმად მოსახლეობის საშუალო ხანგრძლივობა 74.6 წელს შეადგენს : მამაკაცებისთვის - 71.6 წელია , ხოლო ქალებისთვის - 77.7 წ. Macrotrends -ის მონაცემების მიხედვით, 2025 წელს მექსიკაში სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა დაახლოებით 75.74წელია, რაც 2022 წელთან შედარებით 0.22% - იან ზრდას გვაძლევს. 1990 წლის მონაცემებით კი სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა - 70.3 წელს შეადგენდა , 2022 წლისთვის კი - 72.2 წელი იყო , რაც რეალურად 4.3 წლიან ზრდას ნიშნავს. ლოგიკურია უახლოეს წარსულში COVID-19 -ის პანდემიამ ეს მაჩვენებელი 2020-2021 წლებში 2.5 წლით დასწია , აღსანიშნავია ის ფაქტიც რომ 2022 წლიდან ნელ-ნელა მექსიკა უბრუნდება წინა მაჩვენებელს.

იტალიაში სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა 2024 წლის მონაცემებით 83.4 წელია, მამაკაცებისთვის -81.4 წელი, ხოლო ქალებისთვის -85.5 წელია. ირანის შემთხვევაში 2024 წლის მონაცემებით სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა 75.6 წელია, მამაკაცებისთვის - 74.3 წ, ხოლო ქალებისთვის 77.1 წელი.

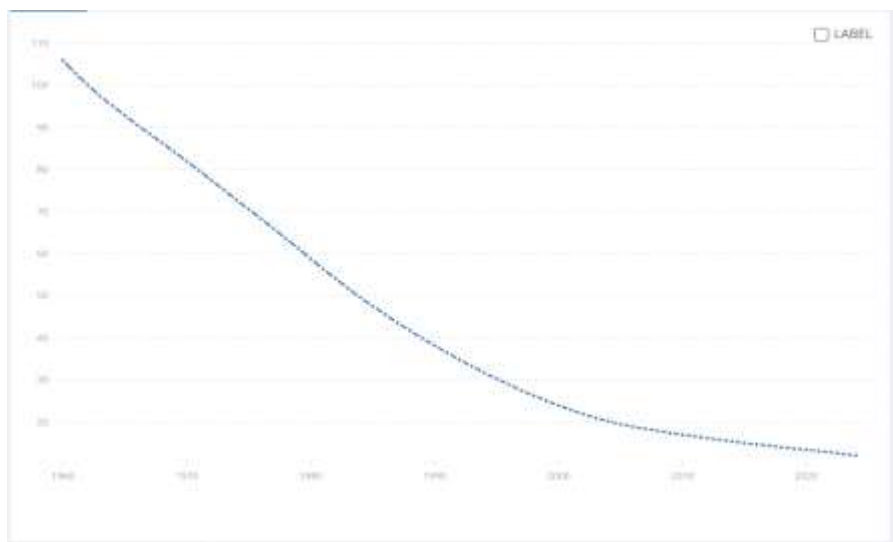
დიაგრამა N7 მექსიკის მოსახლეობის დაბადებულთა და გარდაცვლილთა წლიური მაჩვენებელი

5.2 ჩვილთა სიკვდილიანობა

CIA World Factbook 2024 – ის მიხედვით, მექსიკაში ჩვილთა სიკვდილიანობა ყოველ 1000 ცოცხლად დაბადებულ ბავშვზე 12.1 - ია: მამრობითი 13.4, ხოლო მდედრობითი - 10.9. ბოლო წლებში დაბადებულ ჩვილთა სიკვდილიანობა 3-ჯერ შემცირდა , რაც გამოწვეულია ბავშვთა ვაქცინაციით და ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობით. მიუხედავად ამ პროგრესული მაჩვენებლისა მექსიკა იტალიას მნიშვნელოვნად ჩამორჩება , იტალიაში ჩვილთა სიკვდილიანობის მაჩვენებელი მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე დაბალი მონაცემით გამოირჩევა , 2025 წლის მონაცემით ეს რიცხვი 2.06 ია. რაც ბუნებრივია იტალიის ჯანდაცვის სისტემის ეფექტურ მუშაობაზე მიუთითებს. ირანის შემთხვევაში კი პირიქით ძალიან მაღალია ჩვილთა სიკვდილიანობა - 14.3. მიუხედავად ამ რიცხვისა , თუ წარსულს გადავხედავთ ირანისთვის ეს ციფრი ბოლო 30 წლის განმავლობაში ჯანდაცვის გაუმჯობესებაზე მიუთითებს.

დიაგრამა N8 . მექსიკის მოსახლეობის ჩვილ ბავშვთა სიკვდილიანობის მაჩვენებელი (ყოველ 1000 ბავშვზე)

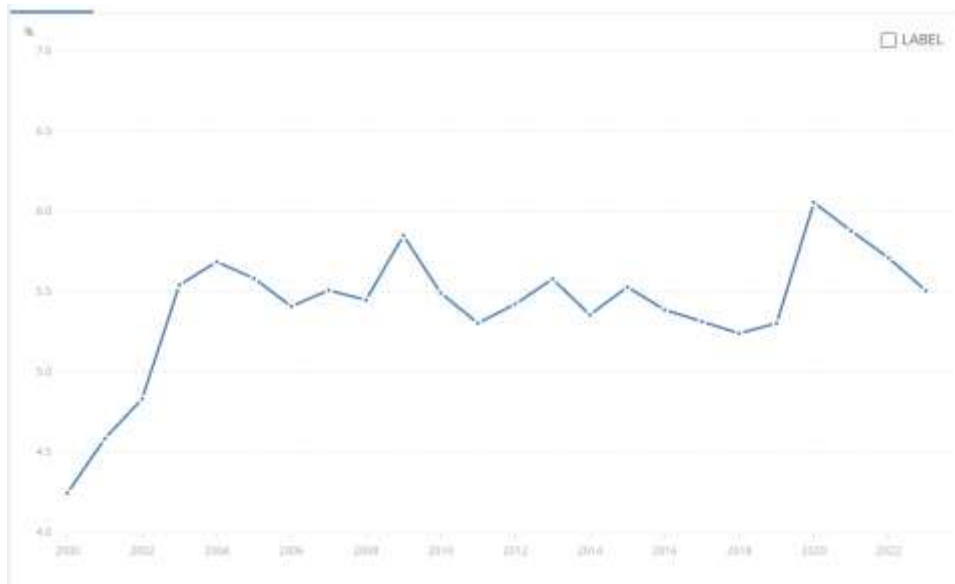

5.3 ჯანდაცვაზე გაწეული დანახარჯი

მექსიკაში 2024 წლის მონაცემებით ჯანდაცვაზე გაწეული ხარჯები მშპ-ს 5.9 % -ს შეადგენს, რაც ერთ სულ მოსახლეზე დაახლოებით 1,500 აშშ დოლარია, რაც OECD -ის ქვეყნებს შორის ერთ-ერთ ყველაზე დაბალ მონაცემს წარმოადგენს. ასე მაგალითად ჩილე რომელიც მექსიკის დონის ქვეყანაა , ის ერთ სულ მოსახლეზე 3,350 აშშ დოლარს ხარჯავს. სწორედ ამ მაჩვენებლის გამო მოსახლეობის 56% ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამით სარგებლობს , ხოლო მოსახლეობის 43% გარკვეული ფინანსური ბარიერების გამო ექიმს ვერ მიმართავს.

იტალიის შემთხვევაში OECD Health Statistics 2025 – ის მიხედვით , ქვეყანა ერთ სულ მოსახლეზე 5,164 აშშ დოლარს ხარჯავს, რაც მშპ-ს 8.4 % ს შეადგენს. ირანის მაჩვენებელი Macrotrends - ის მიხედვით , 2022 წელს 237.83 აშშ დოლარს წარმოადგენს, ასეთი დაბალი ხარჯები ჯანდაცვის მიმართულებით განპირობებულია ვალუტის გაუფასურებით , ეკონომიკური იზოლაციით და გარკვეული საერთაშორისო სანქციებით.

დიაგრამა N8 ჯანდაცვაზე გაწეული ხარჯები (მშპ- ს გამოსახული %) მექსიკა

5.4 განათლების დონე

მექსიკაში წიგნიერების დონე , World Bank -ის მონაცემებით 2025 წელს , მოზრდილ მოსახლეობაში (15+) – 95.9% -ია. 1980 წლისთვის მექსიკაში ეს მაჩვენებელი 83% იყო , რაც იმას ნიშნავს რომ უკანასკნელი 45 წლის განმავლობაში 12.9 % - ით გაიზარდა. სახელმწიფოს მიერ გაწეული ხარჯები მშპ -ს 4.1 % , რაც დაახლოებით 60 მილიარდ დოლარს შეადგენს. მიუხედავად იმისა რომ მექსიკა ამ მიმართულებით მკაფიო პროგრესშია , ადგილობრივ თემებში მცხოვრები ბავშვების ხელმისაწვდომობა განათლებაზე ჯერ კიდევ დაბალია. იტალია გამორჩეულად მაღალ მაჩვენებელს წარმოადგენს ,შეიძლება ითქვას , რომ აქ წიგნიერების დონე თითქმის სრულია ,რაც დაახლოებით 99.2%-ია. იტალია განათლებაზე მშპ-ს 4.3 %-ს ხარჯავს. მიუხედავად ამ მაღალი მონაცემისა განათლების ხარისხი ჩრდილოეთ და სამხრეთ იტალიაში მკვეთრად განსხვავდება , ასე მაგალითად სამხრეთ ნაწილში უფრო ზუსტად კი სიცილიასა და კალაბრიაში სკოლის მიტოვების რიცხვი ადრეულ ეტაპზე მაღალია. WorldData.info-ს მონაცემების მიხედვით ირანში მოზრდილი მოსახლეობის წიგნიერების დონე 88.9 %-ს შეადგენს. განათლების ხარჯები კი მშპ-ს 2.8% - ს წარმოადგენს, მიუხედავად ამ მომაცემისა აღსანიშნავია ის ფაქტიც , რომ ახალგაზრდა (15-24) ასაკობრივი ჯგუფის მონაცემების მიხედვით წიგნიერების დონე 98 %-ს აღწევს რაც მომავლის პერსპექტივას აჩენს.

საბოლოო ჯამში ამ თავში განხილული შედარებით ანალიზი გვიჩვენებს, რომ აღნიშნული სამი ქვეყანა განვითარების სხვადასხვა საფეხურზეა. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მოცემული მონაცემების მიხედვით იტალია უდავოდ ლიდერია, რაც გამოიხატება სიცოცხლის მაღალი ხანგრძლივობით, ჩვილთა დაბალი სიკვდილიანობით, ჯანდაცვაზე გაწეული ხარჯებით და თითქმის სრული განათლების დონით.

თავი VI

მოსახლეობის დასაქმება და დემოგრაფიული დატვირთვა

6.1 დემოგრაფიული დატვირთვა

დემოგრაფიული დატვირთვის კოეფიციენტი გამოსახავს შრომისუნარო (0-14; 65+) ასაკის პირების თანაფარდობას შრომისუნარიანი ასაკის მოსახლეობასთან (15-64). რაც უფრო მაღალია ეს რიცხვი მით უფრო მაღალია ეკონომიკური დატვირთვის დონე, სამუშაო ასაკის მოსახლეობასთან მიმართებაში მით მეტი ეკონომიკური ტვირთი ეკისრებათ სამუშაო ასაკის მოსახლეობას. 2023 წლის მონაცემებით კოეფიციენტი 51.4%-ს შეადგენდა.

იტალიაში დემოგრაფიული დატვირთვა 2023 წლის მონაცემებით 57.1%-ს შეადგენდა, ხოლო 65 წელს გადაცილებულთა წილი დაახლოებით 23.8% - ია, რაც მკაფიოდ გამოსახავს მოსახლეობის დაბერების პროცესს. ირანში კი ეს კოეფიციენტი - 47.3%-ია - რაც მოცემული სამი ქვეყნიდან ყველაზე დაბალი ციფრია.

ცხრილი N2. დემოგრაფიული დატვირთვის შედარება (2023 წ.)

მაჩვენებელი	მექსიკა	იტალია	ირანი
საერთო მოსახლეობა (მლნ)	128.5	58.9	87.9
დამოკიდ. კოეფ. (%)	51.4	57.1	47.3
0-14 წლის წილი (%)	25.6	12.4	24.8

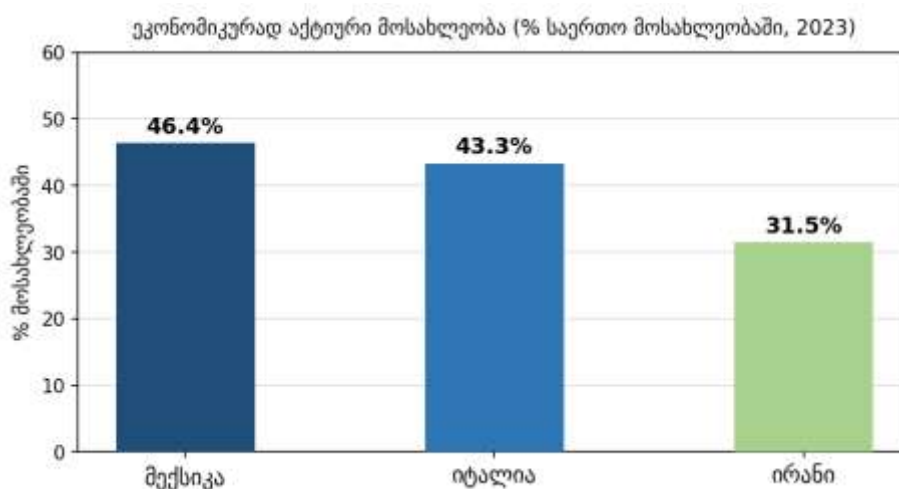
მაჩვენებელი	მექსიკა	იტალია	ირანი
65+ წლის წილი (%)	7.7	23.8	7.1
სამ. ასაკის (15–64) წილი (%)	66.7	63.7	68.1

წყარო: World Bank, 2024 [1]; Eurostat, 2024 [2]; Statistical Centre of Iran, 2023 [3].

6.2 ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა

ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა მოიცავს დასაქმებულ და სამუშაოს მაძიებელ (ანუ უმუშევარ) პირებს. 2023 წლის მონაცემების მიხედვით მექსიკაში ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის წილი 46.4% იყო, იტალიაში 43.3% , ხოლო ირანში 31.5%. ამ უკანასკნელის შემთხვევაში ასეთი დაბალი მონაცემი ძირითადად შრომის ბაზარზე ქალთა ნაკლები ჩართულობით აიხსენება

დიაგრამა N9

6.3 უმუშევრობის დონე

2023 წლის მონაცემების მიხედვით მექსიკაში უმუშევრობის დონე 2.8% -ს შეადგენს , რაც ლათინური ამერიკის ქვეყნებს შორის ერთ-ერთი ყველაზე დაბალი მაჩვენებელია. იტალიაში ეს მაჩვენებელი 6.7% - ია, ხოლო ირანში 9.1%, აღსანიშნავია ის ფაქტიც რომ მოცემულ ქვეყანაში რეალურად ეს სიტუაცია შედარებით მძიმეა.

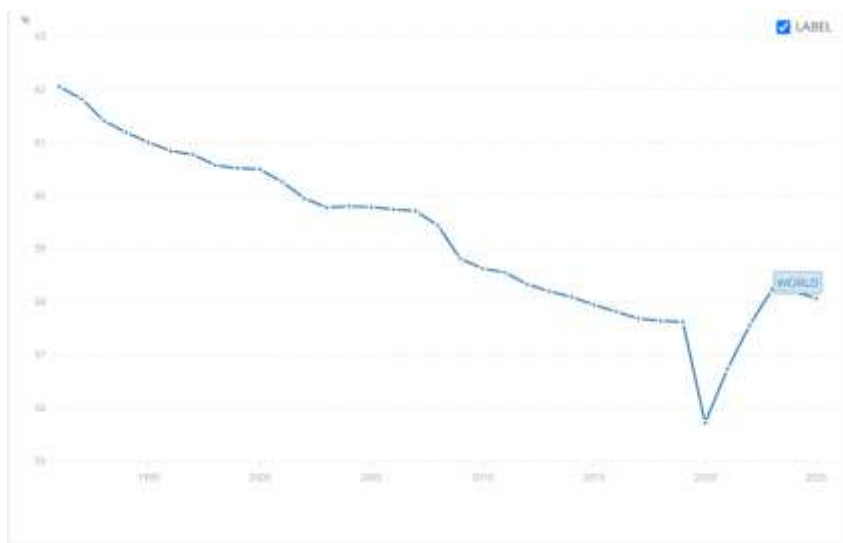
6.4 ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის განაწილება ეკონომიკის სექტორების მიხედვით

მექსიკაში მომსახურების სექტორია დომინანტური და მისი წილის 61.8%-ია , მრეწველობა - 25.8% , ხოლო სოფლის მეურნეობა 12.4%, მოცემული სტრუქტურა განვითარებადი ქვეყნისთვის არის დამახასიათებელი.

იტალია, როგორც განვითარებული ეკონომიკის მქონე ქვეყანა აქ მომსახურების სექტორის წილის - 71.1%-ია , ხოლო სოფლის მეურნეობაზე დაახლოებით -3.8% მოდის, ხოლო ირანში სოფლის მეურნეობის წილი 17.1%-ია , მრეწველობის - 32.9% , ხოლო მომსახურების 50.0%-ს შეადგენს.

ეს მონაცემები ცხადყოფს რომ მექსიკა დემოგრაფიულად ყველაზე ხელსაყრელ მდგომარეობაშია, იტალიის მოსახლეობა დაბერების და ახალგაზრდა მოსახლეობის უმუშევრობის გამო დიდი გამოწვევის წინაშე დგას, ხოლო ირანს ყველაზე მძიმე პრობლემები აქვს , როგორიცაა მაგალიტად ქალთა დაბალი ჩართულობა სამუშაო პროცესებში , ახალგაზრდებთა უმუშევრობა და სხვა.

დიაგრამა N10 მექსიკის დასაქმებული მოსახლეობა (15+, გამოსახული %)

World Bank. (2025). *Employment to population ratio, 15+, total (%) (modeled ILO estimate) – Mexico*. World Development Indicators. <https://data.worldbank.org/indicator/SL.EMP.TOTL.SP.ZS>

თავი VII

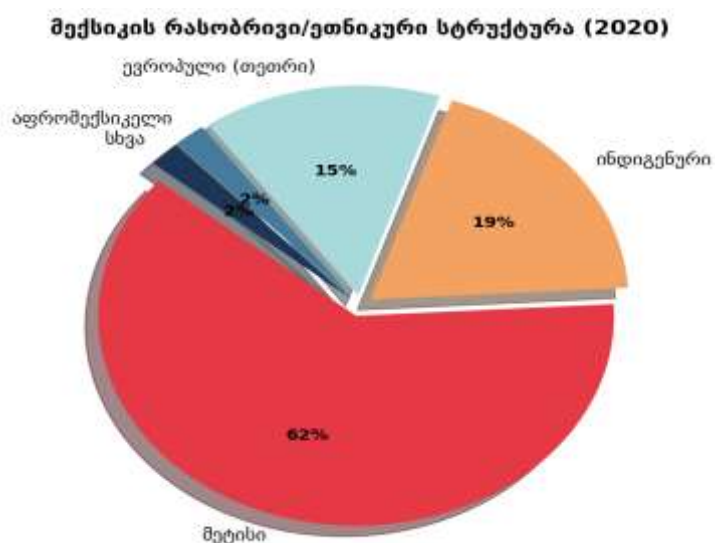
მოსახლეობის რასობრივი სტრუქტურა

მექსიკა წარმოადგენს ლათინური ამერიკის ერთ-ერთ მრავალეროვან ქვეყანას, ეს სიუხვე ძირითადად განისაზღვრება: ინდიგენური(ამერიკული) , ესპანური(ევროპული) და აფრიკული. 16-ე საუკუნეში მომხმდარმა კოლონიზაციის პროცესებმა ჩამოაყალიბა ახალი ეთნიკური კატეგორია - მეტისი, რომელიც შეიძლება ითქვას, რომ დღესდღეობით ყველაზე ეფართო ჯგუფს წარმოადგენს.

2020 წლის აღწერის მიხედვით ქვეყნის მოსახლეობის დაახლოებით 62% -ს სწორედ ,რომ მეტისები წარმოადგენდნენ, თუმცა ზოგიერთი შეფასებით ეს მაჩვენებელი დაახლოებით 50-60%-ის ფარგლებში მერყეობს. ტერმინი მეტისი (ესპ. „mestizo”) გულისხმობს ინდიგენური და ესპანური წარმომავლობის შერევას.

ამავე წლის აღწერის მიხედვით ქვეყნის მოსახლეობის დაახლოებით 19.4% თავს ინდიგენურ ხალხად მიიჩნევს, ხოლო მოსახლეობის 7.4 მილიონი ადიგენურ ენაზე სსაუბრობს , მათ შორის ყველაზე გავრცელებული ენებია: ნაჰუატლი (23.4%), მაია (11.7%), ცელტალი (7.5%) და მიხტეკო (6.9%).

დიაგრამა 11. მექსიკის რასობრივ-ეთნიკური სტრუქტურა (2020 წ.)

რაც შეეხება იტალიას, მოცემული ქვეყანა ერთ-ერთი მჭიდროდ დასახლებულია, ეთნიკურად მოსახლეობის 92%-ს იტალიელები შეადგენენ. ჩრდილო იტალიაში ცხოვრობენ: ფრანკო-იტალიელები, სლოვენ-იტალიელები, ავსტრო-გერმანელები. ხოლო სამხრეთ ნაწილში: ბერძნული და ალბანური წარმომავლობის მოსახლეობა. ირანი კი ეთნიკური მრავალფეროვნებით მექსიკას ჰგავს, თუმცადა არსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ქვეყნის ხელისუფლებას უკანასკნელი არწერა ოფიციალურად 1976 წლის შემდეგ არ ჩაუტარებია. სპარსები აქ ქვეყნის მოსახლეობის დაახლოებით 61%-ს წარმოადგენენ, 16%-იანი წილი აზერბაიჯანელ ეთნიკურ ჯგუფს მიეკუთვნება. შემდეგ ჯგუფში ქურდები მოიაზრებიან, რომელთა წილი ქვეყნის მოსახლეობაში 10%-ს შეადგენს. სხვა ჯგუფებია: ლური(6%) , არაბები(2%), ბელუჯები(2%), თურქმენები(~1%) , ასევე სხვა უმცირესობები(ასურელები, სომხები, ებრაელები, ქართველები)

სამი ქვეყნის შედარებითი ანალიზი გვიჩვენებს, რომ თითოეული მათგანის ეთნიკური სტრუქტურა დაკავშირებულია ისტორიულ პროცესებთან, როგორებიცაა კოლონიზაციები, მიგრაციები, სახელმწიფო პოლიტიკა.

თავი VIII

მოსახლეობის ეთნოლინგვისტური სტრუქტურა

ეთნოლინგვისტური შემადგენლობა წარმოადგენს მნიშვნელოვან მახასიათებელს ქვეყნისათვის, ის განაპირობებს საზოგადოების შინაგან მრავალფეროვნებას, ასევე სახელმწიფოს ენობრივ პოლიტიკას.

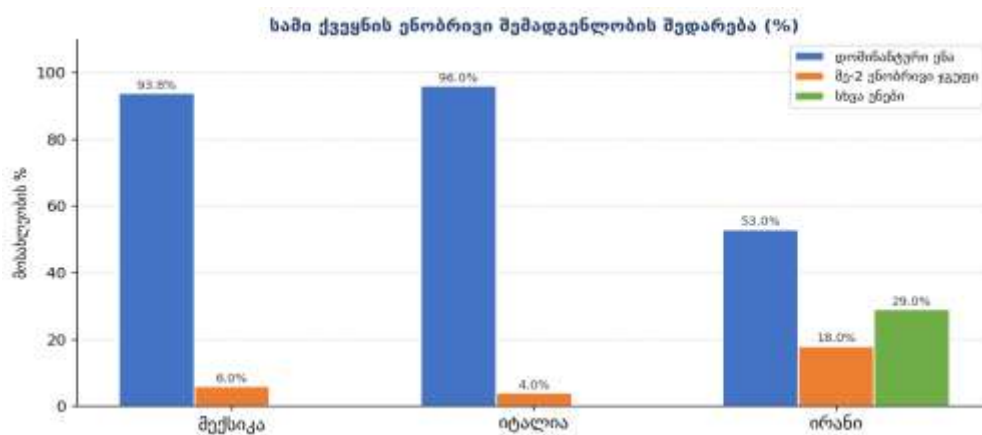
მექსიკის ზოგადი ეთნოლინგვისტური სახე 2020 წლის სახელმწიფო აღწერის (INEGI) მონაცემებით, ოფიციალური ენა ქვეყანაში ესპანურია, რომელიც ეკუთვნის ინდო-ევროპული ენათა ოჯახის იბერო-რომანულ შტოს. გარდა ქვეყნის ოფიციალური ენისა ასევე არსებობს ოთხი ძირითადი ენობრივი უმცირესობა: გერმანული, ფრანგული, სლოვენური და ხორვატიული.

მექსიკა ინდიგენური ენობრივი მრავალფეროვნებით არის გამორჩეული - ქვეყანაში 68 ეროვნული მკვიდრი ენა არსებობს, რომელიც დაახლოებით 364 მიმართულებად იყოფა.

იტალია ენობრივი მიმართულებით შედარებით წარმოადგენს ერთგვაროვან ქვეყანას. ოფიციალური ენაა იტალიური, რომელიც ეკუთვნის ინფო-ევროპული ოჯახის ლათინო-ფალიკური ქვეჯგუფის იტალო-დალმაციურ შტოს. იტალიური ენა წარმოადგენს ლათინური ენის პირდაპირ მემკვიდრეს, რომელიც მოსახლეობის 96% -ზე მეტის სასაუბრო ენაა.

ირანის ენობრივი მოსახლეობის ოფიციალური ენა სპარსულია, რომელიც ეკუთვნის ინდო-ევროპული ოჯახის ინდო-ირანული შტოს ირანულ ქვეჯგუფს. ამ ენაზე საუბრობს მოსახლეობის 53-61%. ირანული ენის ჯგუფიდან, სპარსული გარდა ასევე გამოიყოფა: ლური (6%), გილაკი და მაზანდარანული ერთად (7%), ბელუჯური (2%), ხოლო ქურთული (9-10%).

დიაგრამა N12. სამი ქვეყნის ენობრივი შემადგენლობის შედარებითი დიაგრამა (%) — CIA World Factbook, 2024

თავი IX

მოსახლეობის რელიგიური სტრუქტურა

მექსიკის მთავრობის მიერ ჩატარებული 2020 წლის მოსახლეობის აღწერის მიხედვით (უახლესი მონაცემი) , ქვეყნის მოსახლეობის დაახლოებით 78% თავს კათოლიკე

ქრისტიანად მიიჩნევს (ეს მონაცემი 2010 წელს 83% იყო) , პროტესტანტად ან ევანგელურ პროტესტანტად- 10% , ხოლო 1,5 % - წარმოადგენს სხვა რელიგიური ჯგუფის წარმომადგენელად თავს , მათ შორისაა იეჰოვას , იუდაიზმის და ისლამის მიმდევრები. მოსახლეობის 2.5% კი მისდევს სხვა დაუზუსტებელ რელიგიას , ხოლო 8.1 % აცხადებს , რომ არცერთი რელიგიის წარმომადგენელი არ არის. ზოგიერთი ადგილობრივი მაგალითად ინდიელები მისდევნენ სინკრეტულ რელიგიურ ტრადიციებს , რომელიც ეფუძნება კათოლიციზმისა და ადგილობრივი რწმენების გაერთიანებას.

ცხრილი N3. მექსიკის რელიგიური გადანაწილება (1980-2020)

კონფესია	1980	2000	2010	2020
კათოლიციზმი	92.6%	87.9%	82.7%	77.7%
პროტ./ევანგელიზმი	3.2%	7.3%	7.5%	11.2%
სხვა ქრისტიანები	0.3%	0.5%	0.9%	1.8%
არარელიგიური	3.1%	4.7%	4.7%	8.1%
სხვა / უაფ. მორ.	0.8%	0.6%	4.2%	2.5% + 0.7%

წყარო: INEGI, 2021; CIA World Factbook, 2024 (CIA World Factbook. (2024). Mexico; Italy; Iran.

სამხრეთ შტატებში ძირითადად პროტესტანტული თემებია - ჩიაპასსა და ტაბასკოში . ჩიაპასში პროტესტანტული ეკლესიის ლიდერები ვარაუდობენ რომ მოსახლეობის მოსახლეობის თითქმის ნახევარი ევანგელური პროტესტანტული , სხვა ქრისტიანული ჯგუფების წევრია. აღსანიშნავია ის ფაქტიც , რომ 2020 წლის აღწერის მიხედვით , ჩიაპასის მოსახლეობის მხოლოდ 20% მიიჩნევს თავს ევანგელური პროტესტანტიზმის მიმდევრად. მექსიკაში არსებობს ასევე სხვადასხვა ძველი კათოლიკური ეკლესიის , ასევე ლუთერანების , მეთოდისტების , ანგლიკანების და სხვა მიმდევრები . ქვეყანაში ასევე არსებობს აფრიკული წარმოშობის ორიზას რწმენის მიმდევრები , რომლებიც სათავეს აფრიკული რელიგიიდან იღებენ , მას ხშირად ესპანურად „სანტერია” უწოდებენ.

განვიხილოთ ასევე სამართლებრივ ჩარჩოში მექსიკის რელიგიური მიდგომა , კონსტიტუციის თანახმად , თითოეულ ადამიანს აქვს აირჩიოს რელიგია და იყოს მისი მიმდევარი , ან თუნდაც არ აირჩიოს არცერთი რელიგია . ქვეყნის კონსტიტუცია მექსიკას აღიარებს როგორც სეკულარულ სახელმწიფოს , ამ მიდგომით თანაბრადაა დაცული როგორც ადამიანების ასევე რელიგიის თავისუფლება. აღსანიშნავია ის ფაქტიც , რომ

სასულიერო პირებს არ შეუძლია სახელმწიფო თანამდებობების დაკავება , პოლიტიკური პარტიების მხარსაჭერა ან სახელმწიფო ინსტიტუტების საჯარო კრიტიკა.

იმისთვის რომ რელიგიური გაერთიანება იყოს დარეგისტრირებული , ამისთვის უნდა დადასტურდეს რომ , რელიგია:

- იცავს , ავრცელებს ან ასწავლის რელიგიურ მოძღვრებას ან რწმენათა სისტემას
- ქვეყანაში რელიგიურ საქმიანობას ეწევა მინიმუმ 5 წლის განმავლობაში
- აქვს მექსიკაში ოფიციალური მისამართი
- ფლობს საკმარის ფინანსურ რესურს, იმისთვის რომ განახორციელოს თავისი მიზნები

უკვე დარეგისტრირებულ რელიგიურ გაერთიანებს ეძლევა უფლება ჩამოაყალიბოს თავისი შიდა სტრუქტურა. , შეადგინონ წესები, მოამზადონ და დანიშნონ სასულიერო პირები.

მექსიკაში ასევე არსებობს დისკრიმინაციის პრევენციის ეროვნული საბჭო (CONAPRED), რომელიც წარმოადგენს დამოუკიდებელ ფედერალურ სააგენტოს , მათი მიზანია დაიცვას რელიგიური უმცირესობები დისკრიმინაციისგან. კანონის მიხედვით, პატიმრებს ციხეში უნდა მოექცნენ ღირსეულად და თანაბრად, მათი რელიგიური კუთვნილების მიუხედავად.

ასევე მექსიკის კონსტიტუციის მიხედვით საჯარო განათლება არ უნდა მოიცავდეს რელიგიურ მოძღვრებებს.

რაც შეეხება იტალიას, იტალია ვატიკანის სახლია და კათოლიციზმის კერა. 2023 წლის Ipsos - ის კვლევის საფუძველზე შეიძლება ითქვას რომ მოსახლეობის 61% კათოლიკურ სარწმუნოებას მისდევს, 28% არარელიგიურია, 4% პროტესტანტია, 3% სხვა ქრისტიანი, ხოლო მოსახლეობის 1% მუსლიმია. იტალიური კათოლიციზმი ერთი მხრივ წარმოადგენს მოქალაქეებისთვის არა კულტურულ მემკვიდრეობას , არამედ ვალდებულებას. ირანი შეიძლება ითქვას , რომ ერთადერთი ქვეყანაა მსოფლიოში, სადაც შიიტური ისლამი წარმოადგენს სახელმწიფო რელიგიას. CIA World Factbook - ის მიხედვით, ირანის მოსახლეობის 98% მუსლიმია, აქედან 89% შიიტი და 9% სუნიტი.

ირანის რელიგიური გეოგრაფია მჭიდროდ არის დაკავშირებული ეთნიკურ გეოგრაფიასთან, ასე მაგალითად სუნიტები კონცენტრირებული არიან ქვეყნის პერიფერიულ ნაწილებში .

საბოლოო ჯამში შეიძლება ითქვას რომ სამივე ქვეყანაში გვხვდება დომინანტური კონფესია , რომელიც გამოსახავს ცალკეული ქვეყნების ისტორიულ და კულტურულ იდენტობას.

თავი X

ურბანიზაცია, განსახლება და მოსახლეობის ტერიტორიული განლაგება

10.1 მოსახლეობის სიმჭიდროვის გაანგარიშება და შედარებითი ანალიზი.

ისეთი საკითხები როგორებიცაა მოსახლეობის განსახლება, ურბანიზაციის დინამიკა და მოსახლეობის განლაგების სივრცითი თავისებურებები , თანამედროვე ეკონომიკური და სოციალური გეოგრაფიის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკვლევ ობიექტს წარმოადგენს. ამ თავის მიზანია გავაანალიზოთ მექსიკის ტერიტორიის განლაგების მოდელები და ურბანული სისტემის განვითარების ტენდენციები. იმისათვის რომ ზუსტად განვსაზღვროთ ზემოთ აღნიშნული მონაცემები და გამოვავლინოთ ძირითადი გამოწვევები მექსიკის ძირითადი მაჩვენებლები შედარებულია ორ დამატებით ქვეყანასთან - ირანთან და იტალიასთან.

მოსახლეობის სიმჭიდროვე წარმოადგენს მნიშვნელოვან დემოგრაფიულ კოეფიციენტს , რომელიც გამოსახავს მოსახლეობის რაოდენობის შეფარდებას ქვეყნის საერთო ფართობთან. 2026 წლის მოცემულობით მექსიკის მოსახლეობა შეადგენს დაახლოებით 131.0 მილიონს, ხოლო მისი საერთო ფართობი 1,964,275 კვადრატული კილომეტრია , ამ მონაცემებზე დაყრდნობით შეიძლება ითქვას, რომ მექსიკის მოსახლეობის საშუალო სიმჭიდროვე ტოლია:

$P=131,000,000/1,964,275=66.7$ ადამიანი/1 კვადრატულ კილომეტრზე

მოცემული შედეგიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას რომ მექსიკაში მოსახლეობის საშუალო სიმჭიდროვე დაახლოებით 66.7 კაცია ერთ კვადრატულ კილომეტრზე.

შესადარებლად გამოვიყენოთ იტალიისა და ირანის მაჩვენებლები, ასე მაგალითად ირანის მოსახლეობა შეადგენს 90.5 მილიონს, ხოლო მისი საერთო ფართობია 1,648,195 კვადრატული კილომეტრი, ეს მონაცემები გვაძლევს შემდეგ შედეგს:

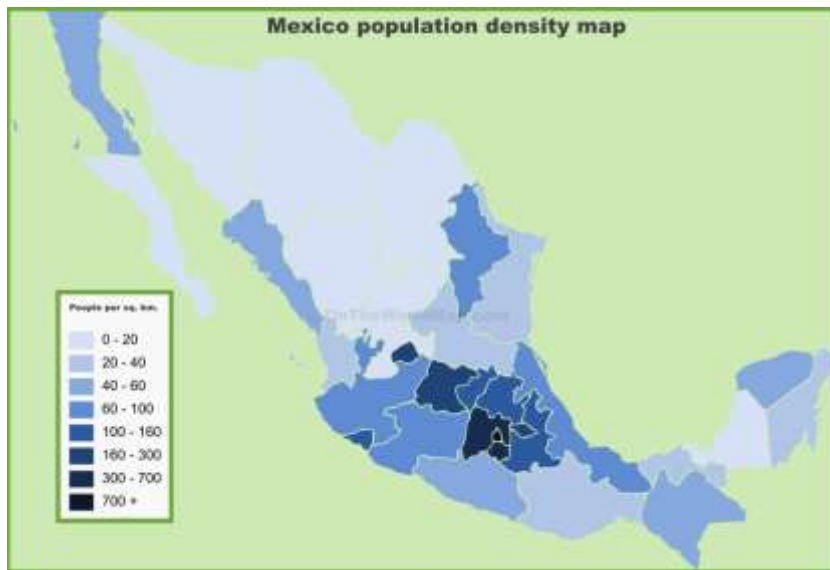
$P=90,500,000/1,648,195=54.9$ ადამიანი/1 კვადრატულ კილომეტრზე

იტალიის შემთხვევაში მონაცემები შემდეგნაირად გამოიყურება , აქ მოსახლეობა შეადგენს 58.7 მილიონს , ხოლო ტერიტორია 301,340 კვადრატული კილომეტრია, მოსახლეობის სიმჭიდროვე კი შემდეგნაირად გამოიყურება:

$P=58,700,000/301,340=194.8$ ადამიანი / 1 კვადრატულ კილომეტრზე

მოცემული მაჩვენებლების შედარებით შეიძლება გამოვიტანოთ დასკვნა, რომ მიუხედავად იმისა რომ მექსიკა მოსახლეობის რაოდენობით მკვეთრად აღემატება იტალიას, მისი გეოგრაფიული სივრცე განაპირობებს მოსახლეობის საშუალო სიმჭიდროვის შედარებით დაბალ მაჩვენებელს, რაც თითქმის სამჯერ არის ნაკლები იტალიის მაჩვენებელზე.

რუკა N3. მექსიკის მოსახლეობის სიმჭიდროვე

Maps Mexico. (n.d.). *Mexico population density map* [Map]. Maps Mexico. Retrieved June 18, 2026, from [Maps Mexico – Mexico population density map](#)

10.2 მოსახლეობის ტერიტორიულ განლაგებაზე მოქმედი ფაქტორები

დემოგრაფიული კონცენტრაცია რამდენიმე ძირითადი ფაქტორით განისაზღვრება და ყალიბდება, მას განსაზღვრავს ისეთი ფაქტორები, როგორებიცაა ბუნებრივ-გეოგრაფიული, სოციალურ-ეკონომიკური და ისტორიული.

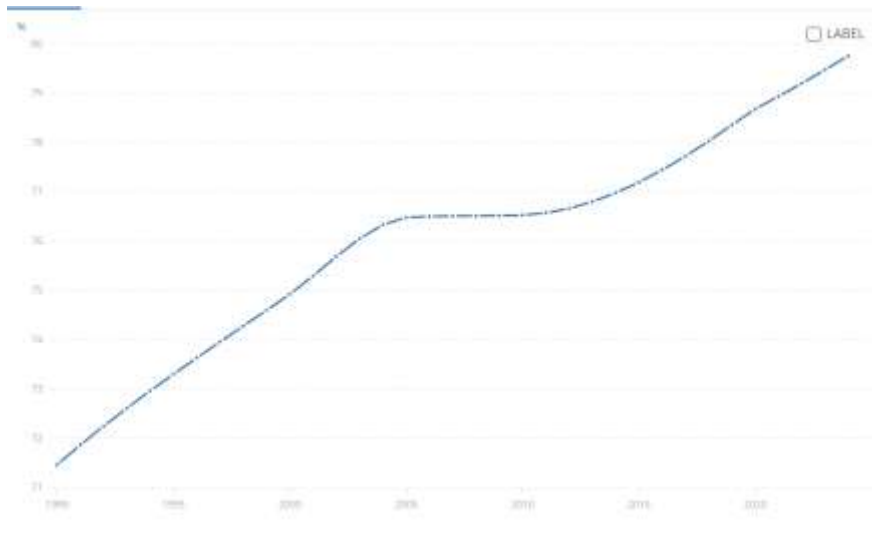
- **ბუნებრივ-გეოგრაფიული** - მექსიკაში მოსახლეობის განლაგებას განსაზღვრავს ისეთი ინდიკატორები როგორებიცაა მაგალითად რელიეფი და კლიმატი. ქვეყნის ჩრდილოეთ ნაწილი შედარებით მშრალია ხოლო სამხრეთი უფრო ტროპიკული და რთული რელიეფით ხასიათდება. აქედან გამომდინარე მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი კონცენტრირებულია ზომიერი კლიმატის მქონე ცენტრალურ ნაწილში.
ირანისთვის ეს ფაქტორი უფრო მკაცრია, მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი ცხოვრობს ზაგროსსა და ალბორზში, სადაც წყლის რესურსი შეიძლება ითქვას რომ მეტად ხელმისაწვდომია, ხოლო ცენტრალური ნაწილი მაგ: დაშთე-ქევირისა და დაშთე-ლუთის უდაბნოები, თითქმის დაუსახლებელია. იტალიაში კი მოსახლეობა კონცენტრირებულია უფრო სანაპირო ზოლებში, ვინაიდან ხმელთაშუაზღვისპირული კლიმატი მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს ამაში.
- **ისტორიული ფაქტორი** - მექსიკის ცენტრალური ნაწილი ჯერ კიდევ კოლუმბამდელი ეპოქიდან წარმოადგენდა აცტეკების ცივილიზაციის გულს. ესპანურმა კოლონიზაციის ეპოქამ კი შეინარჩუნა ეს გეოგრაფიული ცენტრი და ახალი ქალაქები ძველი ქალაქების ბაზაზე გააშენა. ირანის შემთხვევაში აბრეშუმის გზის მარშუტები დღემდე განსაზღვრავენ ქალაქების განლაგების თავისუბურებებს. რაც შეეხება იტალიას რომის იმპერიის დროინდელი ურბანული ქსელი დღემდე ქმნიან დასახლებათა ჩონჩხს.
- **სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორები**- მექსიკაში ძირითადი მიგრაციული ნაკადი მიმართულია ურბანული აგლომერაციებისკენ, იქ სადაც თავმოყრილია მომსახურების სფერო და ინდუსტრია.

10.3 ურბანიზაციის დონე და დინამიკა

მექსიკაში დამახასიათებელია ურბანიზაციის მაღალი დონე - ასე მაგალითად მოსახლეობის დაახლოებით 79% ქალაქებში ცხოვრობს, ეს მაჩვენებელი აღემატება ირანისა და იტალიის მაჩვენებლებს. (ირანი - 76.5%; იტალია - 72%)

მექსიკისთვის ურბანიზაციას აქვს „ფსევდოურბანიზაციის“ ანდა „ჰიპერურბანიზაციის“ ნიშნები, ანუ სიტუაცია როდესაც მოსახლეობის ზრდა წინ უსწრებს სამუშაო ადგილებისა და ინფრასტრუქტურის განვითარებას, რაც ცალსახაა გამოიწვევს გარეუბნებში ღარიბული მოსახლეობის ჩამოყალიბებას.

დიაგრამა N13. მექსიკის ურბანული მოსახლეობა (%)

10.4 ქალაქების ტერიტორიული განაწილების თავისებურებები

მექსიკა გამოირჩევა ქალაქების გეოგრაფიული განაწილების ასიმეტრიით, მაგალითად ქვეყანაში ჩამოყალიბებული არის სამი ძირითადი ურბანული ზონა:

- 1.ცენტრალური მაკრო-აგლომერაცია (მაგ.მეხიკო)
- 2.ჩრდილოეთის ინდუსტრიული ქალაქების ქსელი აშშ-ს საზღვართან (ხუარესი,მონტერეი,ტიხუანა)
- 3.სანაპიროს ტურისტული და პორტული ცენტრები. (ვერაკრუსი, აკაპულკო, კანკუნი)

რაც შეეხება მექსიკის მხვილ ქალაქებს , **მეხიკო** წარმოადგენს ქვეყნის დედაქალაქსა და ასევე მსოფლიოში ერთ-ერთ უდიდეს მეტროპოლისს, რომლის აგლომერაციაში შედის 22 მილიონზე მეტი ადამიანი. აქედან გამომდინარე იგი წარმოადგენს ქვეყნის საგანმანათლებლო , ფინანსურ,პოლიტიკურ და კულტურულ ცენტრს. **გვადალახარა** - მდებარეობს მექსიკის დასავლეთ - ცენტრალურ ნაწილში ხალისკოს შტატში, ის წარმოადგენს ქვეყნის სიდიდით მეორე ქალაქს და ამავდროულად მექსიკისთვის ტრადიციული კულტურის გულია.**მონტერეი** - მექსიკის უმდიდრესი და ინდუსტრიული ქალაქია , გამოირჩევა მძიმე მრეწველობის, ცემენტისა და ფოლადის წარმოებით , ასევე ცხოვრების მაღალი დონით.

დასკვნა

საბოლოო ჯამში ამ ნაშრომში მექსიკის მოსახლეობის შესწავლა არ ყოფილა მხოლოდ ციფრები , ეს იყო ისტორია იმ ადამიანების , რომლებმაც სოფლიდან ქალაქში გადავიდნენ, ვინც ჩრდილოეთისკენ გაემგზავრა უკეთესი ცხოვრებისკენ, მათზე ვინ თავის ქვეყანაში შეუძლია იცხოვროს იმ კულტურის გარშემო სადაც მრავალი ენაზე მოსაუბრე ადამიანებია, მრავალი რწმენით , განსხვავებული შეხედულებებით.

მექსიკამ 20-ე საუკუნის განმავლობაში დიდი ტრანსფორმაცია განიცადა , ამ ნაშრომის ერთ-ერთი მთავარი მიგნება ის არის რომ დემოგრაფიული ცვლილება არ ხდება ხელოვნურად, ბრძანებით, ირანმა ეს ყველაზე უკეთ დაამტკიცა, სახელმწიფოს სურდა დიდი ოჯახები , რაც გარკვეულ ეტაპზე გამოდიოდა თუმცა რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ ქვეყანა ისეთივე ნაყოფიერების კლებისკენ წავიდა, როგორც მაგალითად კათოლიკური მექსიკა ან იტალია. სამივე ქვეყანა - სხვადასხვა კულტურით, სხვადასხვა რელიგიით, სხვადასხვა გეოგრაფიული გარემოთი მაინც პოულობდა რაღაც საერთოს.

ნაშრომი ადასტურებს , რომ მექსიკა , იტალია და ირანი -ერთო შეხედვით სრულიად განსხვავებული ქვეყნები - ერთი და იგივე დემოგრაფიული ლოგიკით ვითარდებიან.

და ბოლოს, ამ ნაშრომის მთავარი და ყველაზე ღრმა მიგნება ალბათ მაინც ის არის რომ დემოგრაფია ციფრებით გამოსახული მაჩვენებელი არ არის ეს -ისტორიაა. იმაზე ვინც განათლება მიიღო, ვინც ჩრდილოეთით გაემგზავრა უკეთესი მომავლისკენ, ვინც სოფლიდან ქალაქში გადავიდა, წინაპრები რომლებმაც დატოვეს ენა , ტრადიცია, რწმენა რომელიც თითოეულ ადამიანშია ,მიუხედავად რელიგიური განსხვავებულობისა. ეს ყველაფერი ერთად ქმნის სურათს , რომელსაც „მოსახლეობის დინამიკას“ ვუწოდებთ.

ბიბლიოგრაფია:

- გოგსაძე გ. (2018). მოსახლეობის გეოგრაფია(სახელმძღვანელო). საარი.თბილისი
- Central Intelligence Agency. (2025). *Mexico — People and society*. The World Factbook. <https://web.archive.org/web/20260131051401/https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/mexico/>
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2024). *World population prospects 2024: Summary of results*. <https://population.un.org/wpp/>
- United Nations Population Fund (UNFPA). (2025). *Mexico population 2025*. <https://www.unfpa.org/data/world-population/MX>
- Arana-Ovalle, R., et al. (2025). Unveiling Mexico's demographic transitions. *Studies in Family Planning*. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/sifp.70032>
- Central Intelligence Agency. (2025). *Mexico; Italy; Iran — People and society*. The World Factbook. <https://web.archive.org/web/20260131051401/https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/>
- Central Intelligence Agency. (2000). *The World Factbook 2000 — Mexico*. <https://user.iiasa.ac.at/~marek/fbook/00/geos/mx.html>
- Partida-Bush, V. (1992). *The population of Mexico from 1950 to 2025: Demographic indicators for 75 years*. PubMed / National Library of Medicine. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12158106/>
- GeoRank. (2026). *Italy birth and fertility rate decline: 1960–2023 data*. <https://georank.org/birth-rate/italy>
- GeoRank. (2026). *Iran birth and fertility rate decline: 1960–2023 data*. <https://georank.org/birth-rate/iran>
- Wikipedia / ISTAT. (2024). *Demographics of Italy*. https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Italy
- Wikipedia. (2024). *Demographics of Iran*. https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Iran
- Wikipedia. (2024). *Demographics of Mexico*. https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Mexico
- Central Intelligence Agency. (2025). *Mexico; Italy; Iran — People and society*. The World Factbook. <https://web.archive.org/web/20260131051401/https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/>
- Population Education. (2026). *Stage 3 of the Demographic Transition Model*. <https://populationeducation.org/stage-3-demographic-transition-model/>
- Population Education. (2026). *Stage 4 of the Demographic Transition Model*. <https://populationeducation.org/stage-4-demographic-transition-model/>
- World Population Review. (2026). *Stage 5 DTM countries 2026*. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/stage-5-dtm-countries>
- TutorChase. (2025). *The Demographic Transition Model (DTM) — AP Human Geography*. <https://www.tutorchase.com/notes/ap/human-geography/2-5-1-the-demographic-transition-model-dtm>
- Population Pyramids. (2025). *Stage 3 demographic transition: Late expanding — Mexico, Iran, Brazil, Turkey*. <https://www.populationpyramids.org/blog/stage-3-demographic-transition>
- Population Pyramids. (2025). *Mexico population pyramid and demographic analysis 2025*. <https://www.populationpyramids.org/mexico>

- BuddingGeographers. (2025). *Demographic Transition Model (DTM)*. <https://www.buddinggeographers.com/demographic-transition-model-dtm/>
- Partida-Bush, V. (2005). *Demographic transition, demographic bonus and ageing in Mexico*. United Nations Population Division. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/unpd_egm_200508_09_partida.pdf
- Pew Research Center / PMC. (2024). *Aging in Mexico: Population trends and emerging issues*. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5881744/>
- Central Intelligence Agency. (2025). *Mexico; Italy; Iran — People and society*. The World Factbook. <https://web.archive.org/web/20260131051401/https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/>
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2024). *World population prospects 2024: Summary of results*. <https://population.un.org/wpp/>
- Migration Policy Institute. (2024). *Mexico at a crossroads: Emigration levels off as transit migration and immigration rise*. <https://www.migrationpolicy.org/article/mexico-crossroads-emigration-transit>
- Migration Policy Institute. (2022). *Mexico: The new migration narrative*. <https://www.migrationpolicy.org/article/mexico-new-migration-narrative>
- Encyclopædia Britannica. (2026). *Mexico — Population, migration, urbanization*. <https://www.britannica.com/place/Mexico/Demographic-trends>
- BBVA Research. (2026). *Mexico: Yearbook of migration and remittances 2025*. <https://www.bbva.com/en/publicaciones/mexico-yearbook-of-migration-and-remittances-2025/>
- Migration Policy Institute. (2024). *Iran: A vast diaspora abroad and millions of refugees at home*. <https://www.migrationpolicy.org/article/iran-vast-diaspora-abroad-and-millions-refugees-home>
- Migration Policy Institute. (2020). *From emigration to asylum destination, Italy navigates shifting migration tides*. <https://www.migrationpolicy.org/article/emigration-asylum-destination-italy-navigates-shifting-migration-tides>
- Stanford Iranian Studies. (2024). *Migration and brain drain from Iran*. <https://iranian-studies.stanford.edu/iran-2040-project/publications/migration-and-brain-drain-iran>
- Wikipedia. (2026). *Iranian diaspora*. https://en.wikipedia.org/wiki/Iranian_diaspora
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2024). *World population prospects 2024: Summary of results*. <https://population.un.org/wpp/>
- StatisticsTimes. (2026). *Mexico demographics 2026*. <https://statisticstimes.com/demographics/country/mexico-demographics.php>
- StatisticsTimes. (2024). *Italy demographics 2024*. <https://statisticstimes.com/demographics/country/italy-demographics.php>
- Il Sole 24 Ore. (2025). *Population, in Italy 1.2 million more women than men*. <https://en.ilsole24ore.com/art/population-italy-12-million-women-more-men-campania-and-youngest-region-AIX37IT>
- Statista / World Bank. (2026). *Age dependency ratio in Mexico from 1960 to 2024*. <https://statista.com/statistics/1323143/age-dependency-ratio-mexico/>
- Wikipedia. (2024). *Demographics of Mexico*. https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Mexico
- Wikipedia. (2024). *Demographics of Italy*. https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Italy
- Wikipedia. (2024). *Demographics of Iran*. https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Iran
- Population Pyramids. (2025). *Iran population pyramid 2025*. <https://populationpyramids.org/iran>
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2024). *World population prospects 2024: Summary of results*. <https://population.un.org/wpp/>
- OECD. (2025). *Health at a Glance 2025: Italy*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2025_15a55280-en/italy_c737c936-en.html

- World Health Systems Facts. (2026). *Italy: Health system outcomes*. <https://healthsystemsfacts.org/italy/italy-health-system-outcomes/>
- Statista / OECD. (2026). *Health spending as share of GDP in Mexico 2010–2024*. <https://statista.com/statistics/947944/mexico-health-expenditure-share-gdp>
- Macrotrends. (2025). *Mexico life expectancy 1950–2025*. <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/mex/mexico/life-expectancy>
- Macrotrends. (2025). *Italy infant mortality rate 1950–2025*. <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/ita/italy/infant-mortality-rate>
- Macrotrends. (2025). *Iran healthcare spending per capita 2000–2025*. <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/irn/iran/healthcare-spending>
- World Bank / FRED. (2026). *Literacy rate, adult total for Mexico (SEADTLITRZSMEX)*. <https://fred.stlouisfed.org/series/SEADTLITRZSMEX>
- WorldData.info / UNESCO. (2025). *Level of education in Mexico*. <https://www.worlddata.info/america/mexico/education.php>
- WorldData.info / UNESCO. (2025). *Level of education in Iran*. <https://www.worlddata.info/asia/iran/education.php>
- StatBase. (2025). *Literacy rate — Iran 1970–2024*. <https://statbase.org/data/irn-literacy-rate/>